

בית מדרש גבורה
لتורה
כולל הדף הימי
קritic ספר ת"ז

מיסודה של עמותת
"מושול עירונית"
רחוב שאגת אורה 17/
קרית סטן 1919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גלוון מס' 511

הנץחים ע"ז ממב' התה�ע
הדר אברם אליעזר מושׁעַתְּשִׁיטָא לוידין

מראה מקומות לעיון בראוי

לע"נ הר"ר צבי הדר מרדכי ורשותו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר זיל

בס"ד, י"י איר התשע"ד. מסכת ראש השנה דף ב – דף טו

ברחך דהיה מנהג קדמון למןות למלכי ישראל,adam לא כן לא
שייך לחוש לשולם מלכות במלכי אומות העולם. ולפי זה ליתא
לקושיות התוס' (הנ"ל) על רש"י.

ג) Tos' ד"ה למלכיהם, ובפ"ק דעת"ז אמריןDBG לה' אין מונין אלא
למלך יון בלבד וכו' וצריך לפרש וכו'. ומברא המהרש"אDK שיא
להו, מדוע לא מונין בגולה אלא למלך יון ולא חשו לשולם אותה
מלכות שהיו שם. ותירצעו, דבשטרות ליכא חששא דשלום מלכות.
והritten"א כתוב, דמפסיל בין בשטרות בין בגיטין. וכן דעת התוס'
רי"ד (גיטין שם). ורזה את הוכחת התוס' מהגמ' בעבודה זורה,
משמעותם דבמלכויות אחרות לא הקפידו עליהם, מה שאין כן מלכי
יון שהקפידו, והרי אין זה דין למןות למלכי אומות העולם אלא
הדבר תלוי במנהג. עוד כתוב הריטב"א, דמה שלא נהוגים היום
למןות למלכי אומות העולם, אלא לבריאות, העולם. הינו משומם

דברהאי גוננא אף מלכי אומות העולם אינם מקפידים.
ד) מתני", באחד באלו רוא השנה למעשר בהמה. פירוש רש"י
ד"ה למעשר בהמה, שאין מעשרין מן הנולדין בשנה זו על
הנולדים בחבירתה וכו'. וכותב הרמב"ם (פ"ז מבכורות ה"ה) שאם
עשר בהמה משנה על שנה הרי זה מעשר. והקשה הטוריaben
(באבני מילואים) היא איתא לקמן (ז'): דלא תנוי במתניתין ראש
השנה לתרומות שקלים ממשום דבשקלים אם הביא מן הישן יצא,
ועל כרחך דכל הני דתני במתניתין מיيري דאף בדיעד לא יצא,

דף ב' ע"א

א) Tos' ד"ה ארבעה, אבל בראש ב"ק וכו' ולא תנוי הן. הריטב"א
תירץ, דהכא נקט הן משם דיש ראשי שנים מפורטים בגון
לבראות העולם ולתקופה מנינן או מתרשי, כבדליги לקמן (ז').
אבל הראשי שנים דמתני' אינם מפורטים, אלא שנתחדשו מדין
תורה או מתקנת חכמים. הלך נקט הן. אבל אבות הנזיקין
מפורטים ומשום הabi לא נקט שם הן. אמן התוס' בבבאו קמא
(ב'). ד"ה ארבעה הסיקו, דיש מקומות שנקט הטענה הן ויש
מקומות שלא נקט הטענה הן ואין בוזה טעם.

ב) רש"י ד"ה למלכיהם, רגילים וכו' משומם שלום מלכות ובדאיות
בגיטין (פ.). והתוס' בד"ה למלכיהם פלייגי, וכותבו דאיירין במלכי
ישראל, והוא דגיטין הינו דוקא גבי גט ועל ידו מותרת לכל אדם
מה שאין כן שטרות. וכן פירוש הריטב"א. וביאר דהטעם שמנונים
לשטרות למלכיות, ולמלך ישראל נמי פעמים נהגו כך. הלך
משומם שלום מלכות, ולמלך ישראל ראש השנה למלכיהם. ובחו"ש הר"ץ כתוב
תקנו להם חכמים ראש השנה למלכיהם. ובחו"ש הר"ץ כתוב
להיפר, דכיוון דנהגו למןות למלכי ישראל, משומם דאם לא
ימנו להם זה מראה שהם פחותים מלכי ישראל. (והוא עניין
שלום מלכות). והפנוי יהושע פירוש, דכוונות רש"י נמי בהר"ץ, דכיוון
דאיתה בגיטין (שם) דכוותבים בשטרות משומם שלום מלכות, על

התקן הזרמי

מכחת ראש השנה דף ב'

י' אייר התשע"ד

דף ב' ע"ב

ט) גם, קמ"ל דניטן ר"ה למלכיהם ויום אחד בשנה חשוב שנה. כתוב הטורי ابن דלאכורה נראה דטוגין אתיא אליבא דרבנן מאיר דסובר לקמן (י'). ביום אחד בשנה חשוב שנה. אבל לרבי אלעזר דסובר (שם) דוקא שלשים יום בשנה חשוב שנה, והוא הדין הכא, דוקא אם עמד המלך שלושים יום קודם ניסן מונימ ל' שנה ראשונה. וכן הוכחה מדיפרשו בגמ' לקמן (ז') לרבי מאיר מודה לרבי אלעזר בשכירות בתים, וכן גבי נדרים לקמן (י"ב), ולא פירשו דבוסוגין מודה רביה אלעזר לרבי מאיר דסגי ביום אחד שמע מינה דבוסוגין נמי פליגי. וכך ביאר הפני יהושע לעיל (ב'). על רשי' ד"ה למלכיהם. ודקדק כן מלשון רשי' (שם) דכתב, ואפלו עמד בשבט או באדר כלתה שנתנו משחגין ניסן. דנקט אדר משום רביה מאיר דסגי ביום אחד קודם ניסן, ונקט שבט משום רביה אלעזר דבעינן שלושים יום קודם שעמוד המלך משפט והינו ל' שבט. כ"ט يوم ומשום הכל בעין שעמוד המלך משפט והינו ל' שבט. והטורי ابن הקשה, דבשלמא לדעת הר"ן (מובא לעיל אות ה') דהא דתקנו ראש השנה למלכיהם אינו משום חישש תקלה ATI שפיר. אבל לדעת רשי' לעיל (ב') ד"ה שטרוי חוב, ותוס' (שם) ד"ה לשטרות, ותקנו ראש השנה משום חשש תקלה. קsha,adam עמד המלך בטור חדש אדר (ולדעתי רביה אלעזר לא מונימ ל' שנה עד ניסן הבא) ותאריך השטר י' באדר בשנה הראשונה והעדים מעדים דההלוואה הייתה בכ' באדר, הא לא ידועין אם השטר מוקדם או מאוחר. הלך מסיק, דהכא מודה ר' אליעזר לר' מאיר דף א' אם עמד يوم קודם ניסן מונימ ל' שנה שלמה.

ו) גם, מת באדר ועמד אחר תחתיו באדר מונין שנה לזה ולזה. כתוב הרשב"א בשם הירושלמי (בפרקין ה"א), דוקא כשחגיגע השני לניסן מונין לו אותה שנה הראשונה. אבל אם מת קודם שהחגיגע לניסן אין מונין אותה לשני אלא על שם הראשון. עוד כתוב, דשמעו משום כך שנוי מת באדר, ולא אמר עמד באדר ומת, ועמד אחר תחתיו באדר דהוי רבותא טפי. אלא מת באדר כלומר שמלך שנה אחרת ומת בשנה זו באדר.

יא) רשי' ד"ה לזה ולזה, הבא בכתב וכו', לאחר שעמד השנה אם רצח וכו' למלך פלוני שעמד. בחידושי הר"ן הוסיף בשם Tos'/' דכמו שאפשר למוניות באותה שנה למלך שמת אחר שמת, הוא הדין אפשר למוניות באותה שנה למלך שעמד אף לתחילת השנה קודם שעמד למלך, כגון אם יכתבו השטר עבשו. וכגון בשטר ר' אקניאיתא לאפשר לכתוב זמן מוקדם.

יב) בא"ד. תמה הטורי ابن מינא ליה לרשי' לפרש לאפשר לכתוב בשטר או למלך הראשון או למלך השני, דלמא כוונת הירושלמי, דאי היו מונין את השנים מאותו יום שעמד המלך, לא היה אפשר להבחין אם השטר מחק אחר ההלוואה או קודם לה, כגון שההלוואה בתמוז של שנה ג' והלוואה מכבר בכסלו של שנה ג', ואין יודע אם תמו קודם לבטלו או להיפר. ומה שהביאו בסוגין מדין שטרוי חוב המוקדמים פסולין לאו דוקא הוא.

והוא הדין למעשר בהמה. ותירוץ, לדלulosת תנינ במתני' הנהו שיוצאת בדיעבד על של שנה שעברה. והוא דאיתא לקמן גבי שקלים, היינו משום דבשקלים אם אין חדש מביא לכתילה מן הישן והא לא תנינ במתניתין, אבל מעשר בהמה דוקא בדיעבד יצא אם עישר על של שנה שעברה ולא לכתילה, הלך ראי להח�יבו בראשי שנים.

ה) רשי' ד"ה למאי הלכתא, כולםר למה הוקבע יומ מוחד וכו'. ותוס' ד"ה לשטרות הקשו עליו, دائ' אפשר לומר דנחוש בשטר מספק לחומרא. וכן הקשה הר"ן, ומיסיק, דקוושית הגמ' אינה מ"ט קבוע יומ מוחד, אלא Mai נפקא מינה בהא דיום זה ראש השנה למילכים. ותירצה, דנפקא מינה לשטרות, דכיוון דקבעו דא' בניסן רראש השנה למילכים, אם כן מלך שעמד באדר, ובニיסן השנה שלישית. והא דקבעו דא' ניסן ראש השנה למילכים, היינו משומ שיציאת מצרים הייתה תחילת מלכותן של ישראל, הלך בעין שעיל מלך מלכי ישראל יעשה במלכותו זכר ליציאת מצרים.

ו) תוס' ד"ה לשטרות, וצריך לפרש שהודו המלה והלהה שהלוואה אחת היא וכו'. הקשה השפת אמת דיהיה המלה נאמן לומר דהשטר מאוחר במיגו דהיה שותק ולא היה מודה דהלוואה אחת היא. ותירוץ דהוי מיגו להוציא, ומיגו להוציא לא אמרין, ואפ' דבשטר אמרין מיגו להוציא, כאן הו שטר ספק אם הו שטר כיון דאם הוא מוקדם אינו שטר כלל.

ז) בא"ד, ואי אפשר לומר כן דין לנו לפסול שום שטר מספק. בחידושי מון הרוי' הלוי (דף ח' ע"א) מיישב דעת רשי', ודוקא בנידון היכא דידיינין לעניין פסול השטר אמרין דאוקמא לשטר באח' בחזקת כשרות, כדי לא לפסול את כל העדות, דהרי נעשה בחקירה עדותן בבית דין. אבל הכא הרי כתוב רשי' בד"ה שטרוי חוב, דשטר מוקדם פסול דוקא למגבי ממשעדי, אבל מבני חרי גבי. ואם כןnidon על כשרות עצם העדות, דהרי העדות קיימת למגבי בני חרי, ובזה לא שייך לומר דנעשה עדותן בחקירה בבית דין, אלא הוא ככל ספק ממון דלא גובים מספק. וכן לפי זה לא קשה קושית התוס' מדיאתא בסנהדרין דמכשורים את העדים שמא אחרוזו. דההטם איררי לעשותם זוממיין, ועל ידי זה תבטל העדות למגרי, והרי נעשה בחקירה עדותן בבית דין ונתחזק השטר.

ח) בא"ד, ויש שיטה אחרת בירושלמי וכו' ולא אתי לפרש מי טעמא קבוע ניסן ר"ה. אמרן הרשב"א מפרש סוגין כעין הירושלמי, دائ' היו מונין את השנים מאותו יום שעמד המלך, לא היה אפשר להבחין אם השטר מחק אחר ההלוואה או קודם לה, כגון שההלוואה בתמוז של שנה ג' והלוואה מכבר בכסלו של שנה ג', ואין יודע אם תמו קודם לבטלו או להיפר. ומה שהביאו בסוגין מדין שטרוי חוב המוקדמים פסולין לאו דוקא הוא.

התקן הזרמי

דף ג' ע"א

א) Tos' D"ה אלא, מיהו קשיא דילמא לשון באשר וכו' כמו ויראו אחיו יוסף כי מות אביהם וגוי וכו'. הקשה השפט אמרת מניין לתוס' דגבי יוסף מתפרש "כ"י" בלשון כאשר, הא אפשר לפרש בלשון דהא, ויראו מלשון יראה, דהיינו דאיו יוסף נתיראו בגלל שמת אביהם, וכן פלשות נтирאו מושם שמית גיבורים.

ב) גם, ואימא ר"ה איר. הקשה הריטב"א מודיע לא תירצ' כדלקמן, כיון דאפקטיה מנין אוקמיה אשתר. [דהינו הא אמר רב חסדא, דלמלכי אומות העולם מונין מתשרי, מושם דראש השנה ודאי לא ניסן, הלך העמידותו על תשרי]. ותירץ, דלכן ATI שפירadam אינו ניסן, ודאי דהוא תשרי. כיון דתשורי חשוב רاش השנה לכמה דברים. ועוד דלי' אליו עוזר הוא זמן בריאת העולם. אבל ניסן אין בו שום מעלה דהרי אינו רаш השנה אלא למלאים, ואילו לרגלים ט"ז בניסן הווי רаш השנה ולא בתחלת ניסן. (ועיין לקמן אות ד').

ג) גם, ואימא ר"ה סיון לא ס"ד וכו' ואם איתא בחידוש השלישי בשנה השנייה וכו' מיבעי לייה. הקשה בחידושי הר"ן דילמא רаш השנה באמצע סיון דהינו בט"ז בו, והפסקוק מיيري בתחלת סיון הלך הווי בשנה הראשונה. ותירץ, דפשיטה לגמ' שאין חדש מתחלק לשתי שנים, ובודאי רаш השנה הווי דזקא בתחלת חדש. והוא דראש השנה לרגלים הווי בט"ז בניסן, הינו מושם שהרגל מתחילה בט"ז בניסן. וכן רаш השנה לאילנות בט"ז בשבט, משומם דואולין בתרא חנטה, וכיון דהchantha תלואה ברוב גשמי השנה [דכלו בט"ז בשבט] על כרחך ראש השנה לאילן באמצע החודש הויא. ודלא בתוס' לעיל (ב'): ד"ה מה שתכתבו דייטנן למנות בט"ז בחודש.

ד) גם, ואימא תמו' ואימא אב ואימא אדר. הקשה בחידושי הר"ן דבשלמא מנין יש טעם למנות משום דברו נגלו, וכן מתרשי משום שהוא רаш השנה. אבל במאה נתיחדו חדשים אלו שימנו מהם. ותירוץ, דאמנים קושיא זו קלושה היא, והקשו אותה כיון דיש לתרץ על פי דרשת רבינו מוחיל לבנות גור. (ועיין לעיל אותן רשות ר' מאמר ר' אלעוזר, משמע ונדרחו אותן ב'). תדע, דהרי מדאמרי אלעוזר אמר רבינו מוחיל, משמע ונדרחו דברי ר'י. ואיך הביאו אחריו כן תניא כוותיה דרבינו יוחנן. אלא על כרחך ודאי בדברי רבינו יוחנן לא נדחו מכח אותה קושיא דיאימא תמו' וכו', כיון דאיו טעם לומר דראש השנה תמו'. (ועיין בתוס' ד"ה תניא דפירושו בענין אחר, הא דעתנא כוותיה דרבינו יוחנן).

ה) גם, חדא דלא אשכחן שני בשבת דכתיב. כתוב הריטב"א דהטעם דלא מצינו בלשון הקודש שמות לכל ימות השנה כדמיינו בשאר הלשונות. כדי שנזכור תמיד את יום השבת כשנמנינו כל ימי השבוע. וכן אין בלשון הקודש שמות לחודשים אלא החודש הראשון והחודש השני, כדי שנמנינה את החדשים ליציאת מצרים ובזה נזכר תמיד את יציאת מצרים. וכן איתא במדרש רבבה (בראשית מה, ט) דשמות החדשים ניסן איר הם

למנות אחד מהם כדכתיב רשי', סלקא דעתין دائ' אפשר למנות את שנייהם איזה שירצה. (א.ב.).

יג) גם, לא צריכא דאמנו עליה מادر ומלך בן מלך הוא וכו' קמ"ל. הקשה הטוריaben מודיע לא אמרו בגמ', דברישא דברייתה החידוש דאף דאמנו עליה מادر. ובטיפא החידוש מה שהוא מלך בן מלך. אבל בגונא דאמנו עליה מادر, והוא מלך בן מלך, מונין לו שנה שנייה. ותירץ, דצריך לומר דאם הוא מלך בן מלך, ולא אימנו עליה מادر ליכא רבותא, ופשיטה שלא מונין לו שנה שנייה. עוד תירץ, דאמנו עליה מادر ומלך בן מלך שקולין חז, וכיון דהתה חדש דלא מהני אימנו עליה מادر, ממי לא ידעין דהוא הדין דלא מהני מלך בן מלך.

יד) שם. הקשה החתום סופר (שווית או"ח סי' י"ב) הא איתא בכתבאות (ק"ג): דהמלחכות עוברת בירושה מאבותם והוא הדין לשאר המנוים, ואם כן מודיע בסוגין בעין דאמנו עליה ואף לא מהני עד שימושו למלוכה. ותירוץ, דאף דמלחכות עוברת בירושה, מכל מקום אינה יורשה כמו הורשת נכסיו לבנו. תדע, אם אין ראוי למלך כגון שהוא טפש אין בנו יורשו. ומהאי טעמא על מנת שיחשב מלך, בעין מנוי, ושישב בפועל על כסא המלוכה. ומכל מקום נהשכ לירוש, כיון דאם הוא ראוי למלך ממשינים אותו, אף דaicא אחרים שעדיפים ממנו.

טו) רשי' ד"ה ומלך בן מלך הוא, וטעמו של דבר, לפי שהמלחכות יורשה היא וכו'. מבאר מההראש"א דכיון דהיא יורשה לא איכפת לו אין הא דאמנו עליה מادر. והקשה הקרני ראמ' (שם) דמשמע מדבריוadam אין מלך בן מלך יועיל הא דאמנו עליה מادر, וזהרי בgem' לעיל משמע דלא מהני]. [ולכוארה אפשר לומר דכוונת רשי' לפרש הסלקא דעתך דמהני מנוי במלך בן מלך,

משום דמלחכות יורשה היא וכו'. (א.ב.).

טו') Tos' D"ה מקיש, מפשטיהDKRA לא מציע למילך וכו'. מדבריהם מתבהיר דפירושו דמלך שלמה על ישראל קאי אהודש. אמנם רשי' בד"ה למלך שלמה וכו' פירש, שלא קאי אהודש. אלא אשנה הרבעית. וכן פירוש הריטב"א שדקה מה שתירצ'ו התוס', וזהרי הוה מעשה בניסן.adam כן מה הקשו בגמי' יציאת מצרים וגופה מൻין מנין, הרי הוקש מלכות שלמה, ליציאת מצרים והוא הדין דהדין ליציאת מצרים. וכיון דמלחכות שלמה מנין מנין הוא הדין ליציאת מצרים. ולදעתה התוס' קשה מודיע הוכיח ר"א לקמן (ג'). דמוניין למלחכות שלמה מנין, מקרא ד"זיהל לבנות וכו'", ולא סגי בקרא ד"זיהי בשמו נינה וכו'" להוכיח דמוניין למלחכות שלמה מנין. (א.ב.). יז) גם, וממאי דמעשה דבר קדים דלמא מעשה דשבט קדים. הקשה הטוריaben מאי סלקא דעתך דהפסוק ד"זיהי בארכבים שנה בעשתי עשר חדש" היה קודם מיתת אהרן, הרי פסוק זה נאמר בעבר הירדן בארץ מואב ואחרון מת בהר החר ויש הרבה מסעות בין הרים עד ארץ מואב.

התקן הזרמי

מכבת ראש השנה דף ג'

יא איר התשע"ד

הפסוק בא לפרש באיזה זמן מדובר, ולפיו שהתוספות הרי סתם הפסוק ולא פירוש באיזה זמן. ומשום הכיו' ביאר, דמננו לזמן מיתה בלבד ותחלת מלכות דריש המדי, ומשום דהמעשה זהה הוא נקמה ברשעים וככירתת מלכות הרשע, מנו לזמן זהה.

יא) בא"ד, ובירושלמי רוחה דלעולם מניטין מנין. העורך לנבר הקשה על היישולמי דסובר דאף למלי' אומות העולם מונין מניטין, איך יתרצטו את קושית רב יוסף לקמן דהוכחה מהפסוק ושיציא ביתא וגוי דלא מונין מניטין, ונשאר בצריך עין.

יב) גם, מתקיף לה רב יוסף חרא דא"כ קשו קראי אהדרי דכתיב ושיציא ביתא וכו'. גירסת בעל המאור דא"כ קשו קראי אהדרי, ועוד דכתיב ושיציא ביתא וכו' ואם איתא שנת השמינית מיבעי ליה, (ולא גרס ועוד) מי דמי החטם כורש וכוי. וביאור הסוגיא לගירסתו, דבר יוסף ידע דכורך ודריש ואורתחשתה היינו אותו מלך, ומשום הכיו' הקשה,adam נאמר דמננו לכורך מניטין למלי' ישראל סתורי הפסוקים, דמהפסוק דדרורי נחמיה וגוי' מבואר בגם' לעיל דמשמע דמננו לאורתחשתה שהוא דריש מתרשי, ואילו מהפסוק ביום עשרים וארבעה וגוי' בשנת שתים לדריש ממשמעו דמננו לדריש מניטין. (ועיין באות הבהאה). ועוד הקשה מהקרא דושיציא ביתא, דמשמעו דמננו לו מתשרי מבואר בגם'. והתלמוד מקשה על רבבי אבחו ועל רב יוסף מי דמי, החטם כורך הכא דריש, ויתריצו דהוא כורש וכו'. וחזרו לקושית רב יוסף ואמרו מ"מ קשיא.

יג) שם. עיין באות הקודמת. הקשה הבעל המאור, לגירסתו דבר יוסף הקשה adam מכו' לכורך מניטין נסתורי הפסוקים. הרי אף אי נימא דלא מנו לכורך מניטין קשה דעתנו הפסוקים ואיך יתרץ אותם רב יוסף. ותירץ, דבר יוסף סבר, דמנון לכל מלך ממלי' אומות העולם מיום שעמד בו, ולדריש מונין מאלו או מחושן,

ולפי זה אפשר דמכסלו עד אב הכל אותה שנה לממלכות דריש.

יד) גם, ואם איתא שנת השמינית מיבעי ליה. הקשה השפת אמת מדוע רב חסדא לא הוכיח מכאן, דמללי' אומות העולם לא מונין מניטין אלא מתשרי. ואין ללחות دقאנ הראייה מכח הברייתא, דבראותו זמן לשנה הבאה עלה עוזרא מבבל. ורב חסדא העדיף להביא לעיל ראייה מגוף הפסוק. והרי מבואר בתוס' ד"ה באותו זמן דהברייתא מוכח מהפסוק. ותירץ,داولי אין להוכיח זאת. משום דיש לומר דלעולם מנין להו מניטין, ושאני מלך דריש שהיה כשר והחמי'ן דגרע טפי, ומשום הכיו' לא רצוי למננות לו מניטין.

טו) גם, תנא הוא כורש הוא דריש הוא ארתחשתה. הקשה הריטב"א מנין דרך הוה. ותירץ, דגמרא גמירי ליה. עוד תירץ, על פי הפסוק(המובא בתוס' ד"ה הוא כורש) ושבי יהודאי וגוי, ומטעם כורש ודריש ואורתחשתה מלך פרס. דמדכתיב מלך לשון יחיד, ולא מלכי לשון רבים שמע מינה דחד מלך הם.

טו) גם, מתקיף לה רב כהנאומי' החמי'ן והכתיב וגוי. הקשה

שמות פרסיטים ובאו מבבל. והקשה, הרי מצינו בתורה שמות חדשניים כגון ירח האיתנים וחודש זיו. ותירץ, דשמות אלו אינם שם עצם אלא שם תואר על מה שאירע, דהיינו ירח איתנים על שם שהוא תקין ממצוות, או ע"ש שנולדו בו איתני עולם - האבות כדאיתא לקמן (יא). וחודש זיו ע"ש שנולדו בו זיתני העולם או על שם שיש בו זיו לאילנות. (עיין לעיל Tos' (ב'): בד"ה בחידש זיו.) רשי' ד"ה שני בשבת וכו', דהדר בה קרא בשני. מבאר החבמתה מנוח דריש' בשי' לתרוצץ לתרצן מה שהקשו התוס' ד"ה שני, דהא כתיב ויהי בוקר יום שני. ועל זה תירץ, דלא אשכחן. שנאמר פעמים בשני, דהינו דלאחר שעזין את היום בחודש, לא מצינו שחזור על מנת לצין את היום בשבוע. אבל פעם אחת למצינו כמו' וייה בoker يوم שני. (ועיין באות הבהאה).

ז) Tos' ד"ה שני בשבת, והא דכתיב ויהי בoker يوم שני. והריטב"א הוסיף לתרצן, דהחתם דאי אפשר למננות לחודש או לשנה, על כרח' منه לפי היום בשבוע, אבל במקום דאפשר למננות לחודש או לשנה לא מצינו דמננתה התורה את היום בשבוע.

ח) גם, א"ר חסדא לא שננו אלא למלי' ישראל אבל למלי' אומות העולם מתרשי מניטין. וביאור הריטב"א, דיש עניין לחלק בין מללי' ישראל למלי' אומות העולם, למלי' ישראלי יש לתלות ביציאת מצרים שיצאו מעבדות לחירות ומלבות, אבל מללי' אומות העולם יש למננות מהשרי שבו נברא העולם לדעת רבבי אליעזר. עוד כתיב, דהטעם דמנין לאומות העולם מתרשי משום

שבו העולם נידון ובו עתידין לקבל את הדין.

ט) גם, מדקאי בכסלו וקרוי לה שנה עשרים וקי' בניטין וקרוי ליה שנה עשרים וכו'. הקשה הטוריaben דאף דሞכח דיןין מונין למלי' אומות העולם מניטין, מכל מקום קשה, מנין דמנון להן מתשרי דלמא מונין לכל מלך מיום שעמד. ובשלמא לשיטת רשי' ותוס' לעיל (ב'). ד"ה לשטרות, דתקנו יום קבוע למלי' ישראל משום חחש לתקלת שטר מוקדם אתי שפיר, דאף במנין למלי' אומות העולם יש חש לשטר מוקדם ולכון ציריך יום קבוע לכולם. אבל לשיטת הרין (הובא לעיל ב'). אותן בד"ה דתקנו יום קבוע למלי' ישראל אינו מחשש תקלת דמוקדם, אבל משום שרואי' לעשויות בממלכות זכר ליציאת מצרים. קשה, דלמא למלי' אומות העולם מונין לכל מלך מיום שמאל. ותירץ, דכיוון דילפינן מהפסוקים דלא מונין למלי' אומות העולם מניטין, מילא ידיעין דמנון להם מתשרי, דמסתבר שלא מונין לכל מלך לפי יום שעמד בו כיון adam ימלך מלך ממלי' אומות העולם בתחילת ניסן הרי ימינו לו מניטין, וכשיראו שמנון לו מרash חדש ניסן יבואו לטעות גם למלי' אומות העולם מונין מרash חדש ניסן כמו' שמנון למלי' ישראל.

דף ג' ע"ב

ז) Tos' ד"ה למנינה, לשום מעשה שהוא. ומה הרש"ש דהרי

לו מתרשי. ו' **תוס' ד"ה והחרמין, בטוח"ד**, אבל מה שהוא שודר ביד עצמו למשריצה אינה בבל אחר. בחדושי הר"ן ביאר את דברי ר"ת, דעתו הנודר להיות כוגבר לחלוקת לפי ראות עיניו, וכמו שהגוזבר אף דאיתנהו עניים לפני יכול להמתין מחלוקת עד שימצא עניים מהוגנים, או לחלק מעט מעת. והוסיף, דנראה לדעתה ר"ת דיכול לידיור על דעת שהוא כוגבר, הא דאמר רבא לקמן (ו'). עצקה מהיבעליה לאלטר, היינו דמחוייב לחת לב לאלטר לחלוקת לעניים כפי ראות עיניו, ובא רבא למעט על בל אחרadam אין רוצה כל ליתן עכשו, הרוי הוא עובר מיד. (ועיין באות הבהא) ז' **תוס' ד"ה צדקות**, והוא דאמר רבא לקמן וצדקה מיחייב עליה לאלטר וכו'. והקשה הרשב"א, לסבירת התוס',adam יש עניים לפניו עובר לאלטר על בל אחר, ואם אין עניים לפניו עובר רק אחר שלוש רגלים, משמע, הדעתם דבקבנות לא עובר בבל אחר לאלטר, היינו משום שלא הטריחו עד לאחר שלוש רגלים. ולפי זה אם הוא וקרבו בירושלים צריך לעבור לאלטר על בל אחר. עוד הקשה,adam החזוב תלוי בטריחה, אם כן לרבי שמעון דבב"י שלוש רגלים כסודן, מודיע לפעמים עובר בשלוש רגלים ולפעמים עד חמישה רגלים. אלא על כרחך הא דבעין שלוש רגלים לעבור על בל אחר מגיירת הכתוב הוא ואינו משום טירחה, ואם כן Mai נפקא מינה בין קרבנות לצדקות. (ועיין בדבריו שהאריך להקשות עוד). וביאר,דהא דבעין שלוש רגלים היינו גזירת הכתוב, ואף בצדקות כן הוא. וביש עניים לפניו או שנמצא עם הכתוב, דחיק הרשב"א, דכיוון דהתמס משום שאין הסוגיא של קרבנות נקטו דבר פשט דשלש רגלים ולאו בדוקא. גם בחדושי הר"ן מבאר, דין בין חלק בין יש עניים לפניו לאין עניים וכן אין חלק בגונא שהוא וקרבו בירושלים. אלא החילוק, בדיניהם התלויים במקדש תלויים במקדש עובר על בל אחר לאלטר. והחידוש בברייתא, בדיכולם עובר על בל אחר, וכן שבכולם אם עברו שלוש רגלים ודאי עובר על בל אחר. ועיין באות הקודמת.

ח) **בא"ד**, וצדקה מחייב עליה לאלטר. כתוב החזון איש (דמאי סימן ב' סעיף ב') דאפשר בדוקא אם אין רוצה ליתן או דשווה בפשיעה עובר, אבל אם הוא טרוד במצוה או אפילו בדבר הרשות

אין עובר בשתיו, וכדמץינו גבי נגעים ופדיון פטור חמור. ט) **בא"ד**, ה"מ דקיים עניים וכו'. וביאר הריטב"א דבדיליכא עניים תלו את דינו ברגליים משום دائ' אפשר שלא ימצא עניים בירושלים, בתוך שלוש רגלים. ואף אם נאמר دائ' אפשר שלא ימצא עניים שם כבר ברגל הראשוני, מכל מקום נתנו לו שלוש רגלים משום דתלו את דינו ברגלים, השוו דינו לממרי לקרבנות. ישראל. אמן לאחר מיכון כשראו את הכתב, הבינו שהחמיין ממנו

הריטב"א, דלמא הפסיק ומה ח奸ן וגוי אירקי קודם שהחמיין ואין זה סותר לתירוץ הגמי' דההמץין לאחר זמן. ותירוץ דקושית רב כהנא דכיוון דהכתב משבחו מוכח ודואי היה כשר, ועל כן האומר דההמץין לאחר זמן עליו להביא ראייה מהכתב.

דף ד' ע"א

א) **תוס' ד"ה בשביב שיחיו בני**, והוא דתנן וכו' אל תהיו בעבדים המשמשים את הרוב על מנת לקבל פרס וכו'. כתוב הגרא"א (ו"ד סי' ר"ב סעיף קטן כ') דלפי המבוואר ברמ"א (שם) ודוקא אם מתנה בתנאי כפול, דatan סלע זה לצדקה כדי שיחיה בני, אבל אם לא יהיה לא אתן, הווי עובד על מנת לקבל פרס, אבל אם לא כופל תנאו לא נחשב בעבוד עליון לתקן פרס, אם כן לא קשה כלל קושית התוס' מאל תהיו בעבדים וכו' כיון דהכא לא מייר כיון בתנאי כפול.

ב) **בא"ד**. בהגחות הגרא"א לנדר תירוץ קושיותם, דהמשנה דאבות מדברת בשאר מצוות, מלבד מצוות מעשר וצדקה. דעליהם נאמר ובחנוני נא בזאת, ולכן האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני הרוי זה צדיק גמור.

ג) **בא"ד**, היינו באומות העולם שתוחין על הראשותו, התוס' יו"ט תמה על תירוץ התוס' הא לא מסתבר כלל שהתנאי מדבר על אומות העולם. וביאר על פי התוס' בפסחים (ח:) ד"ה שיזכה, הדעמידו למתני' דאבות באדם שאם לא TABא לו הטובה שהוא מצפה לה, תוהא ומתחרט על הצדקה שעשה. אבל מי שאינו מתחרט הווי צדיק גמור. והוא נמי כוונת התוס' דידן, והוא דנקטו אומות העולם היינו לדוגמה לאדם שתזהה ומתחרט על הצדקה.

שעשה. ולעולם מתני' דאבות אירא בישראל המתחרת. ד) **שם, התוס' יו"ט** (אבות פרק א' משנה ג') פירוש, זהא דאמר התנאי אל תהיו בעבדים המשמשין על מנת לקבל פרס, היינו רעדיף להיות בדרגה הגבוהה, ולשמש שלא על מנת לקבל פרס שהוא עיקר העבודה. אבל ודאי דהמשמש על מנת לקבל פרס נחשב לצדיק גמור. וראיתו דהרי התורה יעדיה שכיר למקימי המצוות, ולא מסתבר שהמקיים את התורה לשם אותו שכיר שלא יוכל שכיר. וכן הוכיח מדכפל התנאי דבריו ואמר אל תהיו בעבדים וכו' אלא הוא בעבדים המשמשין וכו', לומר דין אין כוונתו באל תהיו אסור להיות כן, אלא הכוונה רעדיף להיות במעלה העליונה דשלא על מנת לקבל פרס, וזה שכפל ואמר אלא הוא בעבדים וכו', ועיין מה שהוכיח עוז.

ה) **גמ'**, ואיבעית אימא מנילן דההמץין דכתיב נדכין דיaben גלל וגוי. הקשה בחדושי הר"ן מנילן דכווש בתחילתו היה כשר, הא הפסיק דנדכין וגוי הוא הכתב הראשון שמסר להם, ומכאן ראו שהחמיין, ומתי מנו לו כמלכי ישראל. ותירוץ, דבתחילתה שמעו שנתן רשות לבנות, ומשום היכי חשבו שהוא כשר ומנו לו כמלכי ישראל. אמן לאחר מיכון כשראו את הכתב, הבינו שהחמיין ממנו

שהוא רgel בפנוי עצמו עובר בעשה ומתחשב במניין ה' רגליים. ועוד תירץ, וכיון דיום השמיני נחשב כחלק מהחג לעניין התשלומיין, הכי נמי ייחשב לעניין העשה ד"זובאת שמה". וכן לעניין ג' רגליים דבל תאהר, ואינו עובר אלא אם עבר היום טוב האחרון. [ובבריו צרכים ביאור, דהא לפי מה שכתב בתירוץ הראשון, אי נימא כתירוץ השני כלל לא עבר, ועוד דמה יעשה בשאר הרגלים. ועיין

[בסוף דבריו שנڌח במה שכח בתחילת]

יג) גם, ורבי מאיר ביוון דאמר ליה רחמנא איתתי ולא איתתי ממיילא קם ליה בבל תאהר. הקשה הפנוי יהושע התינח קרבנות דכתיב בהו ו"באת שמה", אבל עדקה ומעשר עני ולקט ושכחה ופהה, שלא שיר בזו הא夷 עשה ד"זובאת שמה". מנין שעובר בבל תאהר כבר ברجل הראשון. וכשלא מא לשיטת הר"ן (עליל אות ו') דבדינים שאינם תלויים במקדש עובר בבל תאהר לאלאר את שפיר, אך לרבי מאיר עובר לאלאר. אבל לשיטת התוס' לעיל ד"ה צדקות, דلتנא קמא אף בשאר הדינים עובר בבל תאהר דוקא אחר ג' רגליים, אם כן הוא הדין לרבי מאיר עובר בשאר הדינים ברגל אחד, וממן להא וכדקשיא לעיל. ואין לתרץ, וכיון דגבוי קרבנות עובר בבל תאהר ברגל אחד, והוא הדין לשאר הדינים, ומשום דקרה דבל תאהר נאמר על כלום בשווה. דהרי בצדוקות ודאי עובר לאלאר [בדקיקמי עניינים]. ואם כן נילפ מעדקות לחומרא דעובד לאלאר, ונשאר בצריך עיון.

יד) גם, ורבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב הא夷 בחג המצות וב חג השבעות וב חג הסוכות Mai דריש בייה. הקשה הריטב"א מדוע הקשו לר' מאיר ולר' אליעזר בן יעקב, ולא לר' אליעזר ברבי שמעון וסובר דחג הסוכות גורם לבל תאהר, הא夷 בחג המצות וגוי Mai דריש בייה. ותירץ, אכן היכי נמי דהוה מציע לאקשויו, אלא עדיף להקשوت לרבי מאיר ולרבי אליעזר בן יעקב, כיון דלדידתו כל הפסק מיותר, מה שאין כן לר' אליעזר ברבי שמעון חג המצות וחג השבעות מיותר, אבל לא חג הסוכות. ובתירוץ, כדורי אליעזר אמר לר' אושעיא וכוי' מתורץ גם לר' אליעזר ברבי שמעון. עוד תירץ דלרבי אליעזר ברבי שמעון לא קשה חג המצות וגוי Mai דריש בייה, דלדידתו כיון דבעינן למכתב בחג הסוכות, על כרחך בעינן למכתב נמי חג המצות וחג השבעות. דאי לאו היכי אלא דהוה כתיב, שלש פעמים וגוי בחג הסוכות. והא דהקשטו לקמן למאי הלכתא שלש פעמים בחג הסוכות. והא דהקשטו לקמן למאי כתיבת הראיה כתיבה רחמנא לחג הסוכות, הינו משום דהקרה מיררי בחג הסוכות, ואף אי לא הוה כתיב חג הסוכות, בודאי דחג הסוכות הוי ממנין השלש פעמים.

טו) גם, לעניין פ"ז קר"ב. פירוש רש"י בר"ה פ"ז קר"ב, דשיר לעצמו שאין שירו שווה לשלו סוכות וכו'. והריטב"א הקשה עלייו, הרי בכל ימות החג כל יום נשנה בשירו. והתוס' ד"ה פ"ז קר"ב פירושו, דברי השminiyi אומר מזמור שלם מה שאין כן בשאר הימים, دائم חציו ביום אחד וחציו ביום אחר. וגם על דבריהם

והקשה דair אפשר להקים לבריתא דיין כשאין עניינים לפניו, הא איתא בסיפה קצת שכחה ופהה, ועל כרחך מיררי ביש עניינים לפניו, דאם אין עניינים לפניו הרי הקלט שכחה ופהה שלו הם. ותירץ, דאך דהקרה דלא תאהר לשלו נדרש למקום (ה'): לבודקת ולקלט שכחה ופהה. מכל מקום על כרחך בעין למימר דהדרישה לצדיין נאמרה. בצדיקות מיררי באין עניינים לפניו, אבל גבי קלט שכחה ופהה מיררי ביש עניינים לפניו.

דף ד' ע"ב

ו) גם, רבוי אליעזר בן יעקב אומר ביוון שעברו עלייהן שני רגליים שעובר. לכארה משמע דשני רגליים דרבי אליעזר בן יעקב הינו מהשלש רגליים דאית להו לתנאי דלעיל. ולא ראש חדש, ראש השנה או יומ הכפורים. ועוד דהרי דמים אלו לא נקרו רגליים. והקשה הטורי אבן, הא ביוון דרבי אליעזר בן יעקב יליף לדיניה מ"אללה תעשו לה" במועדים" - מיעוט ממועדים שניים. אם כן הוא הדין דיעבור אם עברו עליו ראש חדש וראש השנה ויום הכהנים, ביוון דאך הם נקרו ממועדים, כדאיתא במנחות (צ"א): דיום הכהנים נקרא מועד. ובסתה (מ"א). איתא דאך ראש השנה נחשב ממועד. ובפסחים (ע"ז). מוכח, דאך ראש חדש נחשב ממועד. ותירץ, דמסתבר דהא דתלה הכתוב בל תאהר במועדים, משום דהם הזמן שבאים לעורה. ולכן דוקא ג' רגליים דהם זמן比亚ה, ולא אלו המועדים דאים זמן比亚ה לעורה.

יא) גם, למה לי למחדר ומכתב בחג המצות וגוי. הקשה הריש"ש הא לרי יונתן דאית להו בסנהדרין (ס"ו). דאך במקום שלא נאמר או, משמע שניהם כאחד ומשמע כל אחד בפני עצמו. אם כן אף הכא דכתב בחג המצות וב חג השבעות וגוי נימא דמשמע כל אחד בפני עצמו. ואך ברגל אחד יעבור. ותירץ, דادرבא כיון דמשמע כל אחד בפני עצמו נימא איפכא דבאייה רgel שירצה ביה. ועוד תירץ, דאם בא לומר שעובר ברגל אחד, תייפוק לה מ"זובאת שמה" כדדריש רבוי מאיר.

יב) גם, ורבנן ההוא לעשה. הטורי אבן הביא להא דתנן בחגיגה (ט'). מי שלא חג ביום טוב ראשון חוגג את כל הרגל ויום טוב אחרון של חג. ומשמע דאם לא חוג ביום טוב ראשון, יכול לכתיה להמתין מלחוג עד יו"ט האחרון. והקשה, דהרי שמיini רgel בפני עצמו הוא כדאיתא בסוגין, ואם ימתין עד ליום טוב האחרון הרי בסוף يوم השבעה כבר עובר בעשה דובאת שמה, ואיך יותר לו להמתין לכתיה עד היום טוב האחרון. ותירץ על פי מה שכח בלקמן (ז.), דאם מקצת מליל יום טוב קודם לנדרו או לחובתו, אין אותו רgel עולה לו למנין ג' רגליים דבל תאהר, אם כן לעניין עשה נמי אינו עולה. ואם כן כיון דליל יום טוב ראשון אינו מן הקרבה ולא חל החיוב אלא ביום. אינו נחשב ליום טוב דאיתו לאחר הנדר, ואינו נחשב במניין ה' רגליים לעניין בל תאהר, ולענין חיוב העשה. ומשום היכי דוקא אם עבר עליו היום טוב האחרון

ג) גם', נפקא فهو מודתני רבה בר שמואל וכו'. התוס' בחגיגת (י"ז): ד"ה ואctrיך, הקשו, כיון דהבריתא דרביה בר שמואל למדה תשולמין לעצרת מהה חדש למניינו אף עצרת למניינו,מאי טעמא אctrיך ר' אושעיא לילך תשולמין לעצרת מדוחוקש לחג המצות, תיפוק ליה מודתני רביה בר שמואל. ותירץו, דבעינן לדרשא דרביה בר שמואל לסתור דרישת הצדוקים במנחות (ס"ה): [הובא בתוס' בסוגין ד"ה אמרה]. והקשה העורוך לנור הרי אין זו דרישת מיהו ר' אושעיא סובר במה מצינו, ואפשר היה למליך תרוייהו. עוד הקשה, דודוקא ר' יהושע הביא את הדרישה דרביה בר שמואל כדי לסתור את דרישת הצדוקים, אבל שאר התנאים הביאו ראיות אחרות, ולא מסתבר ר' אושעיא יסביר כר' יהושע ויחלוק על שאר התנאים שם. ולכן מבאר העורוך לנור, דרבי יהושע פליג על שאר התנאים שם, אם לדרישת הדרישה דמנה ימים וקדש וכו'. דודוקא ר' יהושע ותני רביה בר שמואל סביר להא דרישת, אבל ר' אושעיא סובר בשאר התנאים דלית להו הא דרישת.

ד) תוס' ד"ה אמרה, ועוד דאי מיוובל לילך וכו' והכי נמי עצרת ניחא חד יומא דתפסת מועט תפסת. הקשה השפת אמת דהכא לא שייך לומר תפסת מועט תפסת, כיון דלא אמר דעתך יום אחד בלבד, אין ציריך שום למוד, ועל כרחך דהילפotta לומר דתשלומי עצרת שבעת ימים. [ולדבריו מתורת קושיות הרשב"א لكمן אותן ר'].

ה) גם', מה חדש למניינו אף עצרת למניינו. הקשה הרש"ש, הרי החודש התקדש בקרבנות המוספין, ואם כן נלמד דאף קרבנות המוספין דעתך יש להם תשולמין כל שבעה. ותירץ, על פי דברי רבא,atto עצרת יומי מנין וכו'. דיש בעצרת מנין דיום זה ומושפין, ויש בעצרת מנין דשבועי וזה בעולות ראייה ושלמי חגיגת, דילפין בבמה מצינו מגח המצות ומגח השבועות. ולפי זה תירץ נמי קושיות הרשב"א (מובא באות הבהא) דבאמת מנין אף ליום בקרבנות המוספין.

ו) גם', אמר רבאatto עצרת יומי מנין שבועי לא מנין. הקשה הרשב"א מודיע מנין לשבועי ולא ליום, הא קיימת לנו תפסת מרובה לא תפסת תפסט מועט תפסט. ותירץ, דעיקר דברי רבא סמוך על הא דאמר ועוד חג שבועות כתיב. והר"ן תירץ, דהא דאמרין תפסט מרובה לא תפסט, היינו במקום דאפשר לדמותו או למעט או למורבה ואי אפשר לדמותו לשנייהם. אבל הכא אפשר לדמותו לשנייהם, משום דעיקר חג עצרת הוא יום אחד, והתשולמין הם שבעת ימים. [ועיין באותה הקודמת בדברי הרש"ש].

דף ה' ע"ב

ז) רשי"י ד"ה חטאות ואשמות, שהרי חובה הם מוטלין עליך. וכן פירושו התוס' (בד"ה אלו). אמן הריטב"א מפרש דשיך בהם

הקשה הריטב"א, דהלשון שיר בפני עצמו לא משמע כן. ועל כן ביאר, דשיר בפני עצמו היינו אדם חל שבת בתוך החג השיר של אותו היום נדרחה מפני השיר של שבת, והוא אומרם אותו למחרת וממשיכים לפি הסדר, וביום השביעי היו זרים את השיר של יום השישי ודוחים למגרי את השיר של יום השביעי. ואם היום השmini היה נחשב לחלק משאר ימות החג, היו זרים לומר בו את השיר של יום השביעי, ולדוחות למגרי את השיר של יום השmini. אלא על כרחך דשmini נחשב לרجل בפני עצמו לעניין השיר, דין שירו נדרחה.

טו) רשי"י ד"ה פז"ר קש"ב, ורجل לעצמו שאין שם חג הסוכות עליו. והתוס' בד"ה פז"ר קש"ב פירושו דבריו, דמוציארין בברכת המזון ובתפללה שמיני עצרת ולא סוכות. אמן בסוכה (מ"ח).

פירש רשי"י בד"ה רגל שאין יושבין בסוכה.

יז) תוס' ד"ה פז"ר קש"ב, ורجل לעצמו שטעונה לינה. וביאר הריטב"א, דמייריו בנתגייר או שהגדיל עכשו דחיביב בלינה.

יח) בא"ד, וריבינו חנןאל פירש לעניין אבילות וכו'. הקשה הריטוב"א הרי במועד קטן (כ"ד). מוכח, דרבינו חידש דין זה דהקובר מתו קודם לפסחים לחג כאילו מנה בא' יום, ולפירוש ריבינו חנןאל דשmini רגל בפני עצמו היינו לעניין אבילות, מה חידש רבינה הרי דין זה פשוט בכל התלמוד דשmini רגל בפני עצמו לעניין אבילות.

דף ה' ע"א

יא) תוס' ד"ה מה חג, בסזה"ד, וניחא השטה וכו' ואתייה היקישא לאשומין דאסור לצאת כל שבעת ימי הרגל וכו'. הקשה הריטוב"א אם פשיטה דיש דין לינהليلת אחד בכל הקרבנות, וההיקש מהחג המצות לחג הסוכותathy לחדש דעתו לינה כל שבעת הימים. הא הויה לה למג' לומר, מה חג המצות טוען לינה כל שבעה אף חג הסוכות. ופירש, דודאי פשיטה דיש דין לילה אחד בכל הקרבנות, וההיקש מהחג המצות לחג הסוכותathy את

לחידש חיות לינה מדין הרגל, אף שאינו מביא קרבן.

יב) גם', ות"ק ורבי שמעון תשולמין לעצרת מנין להו. הקשה הרש"ש מודיע לא הקשתה הגמ' מנין להו לינה. ותירץ, על פי התוס' בחגיגת (י"ז). ד"ה אף חג דהני תנאי ילפו לדין לינה מופנית בבוקר כל פינוי שאותה פונה לא יהו אלא לבוקר. וכותב הפני יהושע דאף לתוס' הכא בד"ה מה חג, שכתבו, דבחג הסוכות בעינן לינה כל שבעה כמו הרגל נחשים לבוקר אחד, הו גליוי דין לינה ודין דכל ימי הרגל נחשים לבוקר אחד, דכיוון דאשכחן בחג המצות יש דין לינה כל שבעה. אמן מלטה בעלמא, דכיוון דאשכחן בחג המצות דין לינה כל שבעה ממילא ידעין דאף בחג הסוכות יש דין לינה כל שבעה. אמן הרש"ש מבאר דהא דהشمיט הרמב"ס דין לינה ברגלים, היינו ממשום דדקדק דמהא דלא הקשו בגמ' לת"ק מנין להו דין לינה, דלית להו דין לינה ברגלים, ואיהו סבר כהני תנאי.

התקן הזרמי

מכתב ראש השנה דף ה – דף ה

יב איר – יג איר התשע"ד

נמי לרבען דברו ג' רגלים, היינו ג' רגלים שלמים ולא סגי בחציו רגל. אמנים דיק מקמן (ו''), דלרבען אם הקדישו באמצע הרגל מצטרפים את שני חצאי הרגלים לרגל שלם ונחשב שעברו עליו ג' רגלים.

יג) גם, סלקא דעתך אמינה הנى מילוי בכור דלאו בר הרצתה הוא אבל קדשים וכו'. הקשה הרשב"א הרי בקרא בכור נאמרו אף קרבנות, כתיב בה ו"כל נדריך אשר תדור ונדבריך". ואם כן נלמד קדשים מבכור דאין נפסלים כשבعرو ג' רגלים. ותירץ, הדורשה דבן עזאי עדיפה משום דהוא יותר מפורש, אבל את ההשוויה בפסקוק בכור יש לדחות, דוקא בכור דהוא סמור בפסקוק למעשר הוקש למעשר ולא שאר הקרבנות. והריטב"א תירץ, דוקא בכור הוקש למעשר כיוון דדמי ליה שאין בר הרצתה אבל לא קדשים.

דף ו' ע"א

א) Tos' ד"ה א"ב מבקשים וכו', בסוף וכור' פ"י בקונטרס ממון של גול. אבל נראה דמיiri בנדר כדמות וכו'. והתוס' ר"ד מפרש רקאי גם על גול וגם על נדר, דעל שניהם אשתו מטה. ב) בא"ד. והואDDRISH הכא בר חטא וכו' מיירי במשלים אח"כ וכו'. כן כתוב הריטב"א, והקשה מתי נחשב שאינו משלהם, דהרי אף דעברו ג' רגלים עדין כל ימי בעמוד ושלם קאי. ותירץ,adam כתבתעוותו היה לו לשלם ולא שלם במזיד, אף שעבשוו כשרוצה לשלים אין לו, אשתו מטה. וכעין זה כתוב התוס' ר"ד.

ג) Tos' ד"ה תשמור וכו'. תימה וכו' והאי נמי השמר דעשה הוא שישלם מה שנדר ועשה מועצה שפטוק. והריטב"א תירץ, כיון שלא חשב הטענה ד"זועשת" כתיב בה עשה בהדייא, לא חשיב השמר דעשה. והזעשת" דלא כתיב בה עשה מושם דאיינו אזהרה ועשה על גופו הנדר, אלא אזהרה לבית דין לכפותו. ולא עוד אלא אפילו לבית דין ליכא עשה שיעשווהו, וכי לא כייפוי להיא לא עברו בעשה. משום דليسנא ד"זועשת" מדובר על הנדר, ולא על בית דין. ולא מצינו עשה שמדובר אל פלוני שיעשה כך, וזה המוצה לאחרים. אלא דאנן דרשינן קרא אמר מועצה שפטוק תשמור דרך אזהרה בעשה ולא תעשה. ואחר כך אמר ועתית, כלומר, שאמ לא תשמע לעשות מפני העשה ולא תעשה, ועתית אותו בעל כרחך על ידי שיעשור הבית דין.

ד) גם, ועתית אזהרה לב"ד. כתוב הריטב"א דהירושלמי הקשה, היאך ממשכנים על הצדקה, הא הווי מצות עשה שמtan שכראה בעודה, ואין בית דין מווחרין עליה. ותירוץ, דהיא דין דין מווחרין עליה היינו דאין נענשין עליה אם לא כפו, אבל לעולם מווחרין הם לכוף עליה, מה שאין כן בשאר מצות עשה דנענשין אם לא כפו. והריטב"א הוכיח דהגבלי בחו"ל (ק"י): פליג א"ר ירושלמי, וסובר דכל מצות עשה שמtan שכראה בעודה אין בית דין מווחרין לרוץ עליה כלל, והא דמשכנין על הצדקה, היינו

דרישה כיון דהם קדשי מזבח וחמיiri. [וצריך עיון בכוונתו] ח) גם, ה' אלהיך אלו צדקות ומעשרות ובכור. בן גירות התוס' ד"ה ומעשרות. ודיק המהרש"א דגירסת רש"י אלו צדקות ומעשרות, ולא גרט ובכור. דהרי ב"ה וועלות ושלמים כתוב רש"י דאף בכור ומעשר לפינן מדכתיב כי דרוש ידרשנו, וב"ה אלו צדקות ומעשרות לא הזכיר רש"י בכור. (ודלא כהגהה הב"ח דהוסיף שם את ובכור) ולפי זה הא דדרשין מעשרות מדכתיב כי דרוש ידרשנו היינו מעשר בהמה, והוא דדרשין מעשרות מדכתיב ה' אלהיך היינו מעשר דגן, מה שאין כן לדעת התוס' דדרשין מעשרות רק מה' אלהיך הינו לרבות מעשר בהמה ומעשר דגן.

ט) גם, אי חילופי חטא לミתה אולא. הקשה הטורי ابن איך סלקא דעתה דגם' למילך חילופי חטא מדכתיב לא אחר לשלמו הוא ולא חילופי, הרי דין בל לאחר בחתאת עצמו לא נדרש אלא מסוף הפסקוק מדכתיב כי דרוש ידרשנו, ואיך דרשו למצוות חילופי חטא לפני שדרשו לרבות את החטא עצמה. ועל עולה ושלמים אין להקשוט כהאי גוונא. משום דהסלקה דעתה דגמ' לא הייתה למצוות חילופי עולות ושלמים דחויבה דילפין מדרוש ידרשנו. אלא למצוות חילופי דעולות ושלמים הבאים מנדר ונרבה שנולדמים מתחילה הפסקוק מכி תدور נדר. ותירוץ, דבלאו הכי פריך שפיר.

ו) רש"י ד"ה וחילו על אחר, אמר זה תחת זה ובעל מום יווץ לחולין. הקשה הפורה יוסף הא איתא בתמורה (כ"ו): דהאומר זו תחת זו הרי זו תמורה [דרהינו ששתים קודש]. ותירוץ, דהינו אליבא דרבא (שם כ"ז): דסבירא ליה אדם היה בעל מום יווץ לחולין. והקשה מדוע נקט רש"י באופן השני בחלוקת, הרי אפשר להעמיד באופן דאמר זה מחולל על זה דבכاهאי גוונא לכטלי. עלמא יצא לחולין.

יא) גם, ולרבי מאיר דאמר כיון שעבר עליו רגלי א' עבר בבל לאחר מאיר איכה למיומר. מבאר הפלורת יוסף דהמקשן לא סבר מה שתירוץ רבא, כגון שהוועם בתוך הרגל וחילו וכו', אלא מה שתירוץ רב ששת, כיון שעברו עליו שני רגלים וכו', משום דברשלמא כשהוועם בין רגל ועbero עליו בסרך הכל ג' רגלים, ATI שפיר דהכל מצטרף, כיון דין צורך לצרף את הימים שבין רגלי לרגל משעה שהוועם עד שעשה שחיללו. אבל כשהוועם בתוך הרגל אף אם נצרכ' את הימים הבאים עם הימים שעברו, עדין יחסר הזמן משעה שהוועם עד שעשה שחיללו דלא היה ראוי להקרבה, והרי רגל קבוע בבל לאחר אם כלו היה ראוי להקרבה ללא שום חסרון של זמן. אמונם רבא פליג, וסובר דהימים מצטרפים אף דבאמצע יש חסרון דלא היה ראוי להקרבה משעה שהוועם עד שעשה שחיללו.

יב) גם, אמר רבא הכא במאי עסקין כגון שהוועם בתוך הרגל וכו'. כתוב הרשב"א דכיון דרבבי מאיר לא מחשבים חצי רגל לעבור עליו בבל לאחר, בין בתחילת הרגל ובין בסוף הרגל. והכי

בامر ולא הפריש. [ועיין לעיל אות ו']. ט) גם, אימא דיבора לא כלום הוא. הקשה המצתה איתין איך סלקא דעתך למייר דיבור בנדיר אינו כלום הרי אמירה לגובה כמסירה להדיות. ותירץ על פי פ"י הר"ש בנדירים (כ"ט): דין אמירה לגובה ולפין מהכא.

ו) גם, בגין דאמר הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב באחריותה. הקשה הריטב"א איר מהני התנאי דאיינו חייב באחריותו לעkor חיובו מן התורה, הא איתא בביבר (י"ט): דין אמר הרי עלי תודה ואצע בא בה ידי חגיגה חייב להביא תודה וחגיגה, משום שלא מהני תנאו לצאת תנאי לעkor דבר מה תורה. ותירץ, דין תורה לא מהני תנאו בקרבן התודה ידי חגיגה, כיון דין תורה שדבר שבוחבה אינה בא אלא מן החולין, אבל הכא דחויב האחירות אינו מדין תורה, אלא משום שימושם נדרו שחייב עצמו באחריות, ומשום הכי אם אמר תורה כדי דיבור דאיינו מקבל אחירות מהני תנאו. עוד הביא דין שתירצו דלעולם מהני תנאו, והוא דין תורה לא מהני תנאו, היינו משום שלא אמר על מנת שאצא בה ידי חגיגה אלא ואצע בה ידי חגיגה, וכונת דבריו דעצא בה אם יכול מן הדין, וכיון לדפי הדין לא יצא תנאוبطل.

יא) גם, וצדקה מחייב עלה לאלתר. בביואר סוגיא זו עיין לעיל (ד'). אחותות ח' - ח'.

דף ו' ע"ב

יב) גם, גופא אחד בכור ואחד כל הקדרשים כיון שעברו עליהם שנה וכו' עבר בבל אחר. כתוב הריטב"א דין מפרשים דמנדקט בכור וקדושים ממש מעדין דין לפניו ה' אליהר תאכלנו שנה וקדושים, בכור (דברים פט' ו' פ"ב) לפניו ה' אליהר לבכור בשנה, וקדושים הוקשו לבכור בפסק ואכלת לפניו ה' וגוי, אבל מעשרות ושאר דברים אין דין שנה בלבד רגלים, אלא שבמעשרות עבר עליין בשנה השלישית. והקשה, הא בהאי קרא דואכלת שם אף מעשרות הוקשו לבכור ומדוע לית בהו האי דין. ותירץ, דמסתבר שהכתב אתה להקיש דין שנה לבכור דוקא קדרים ולא מעשרות, משום קדרשים יותר דומים לבכור, והכתב תהה מעשרות בשנה השלישית. עוד כתוב דאפשר דוף עריכן וחרמין וכל קדרשי בדק הבית הוקשו לבכור, כיון דנקראים קודש.

יג) גם, הניחא למאן דאית ליה בסדרן משכחת לה. הקשה הריטב"א הא ודאי שלאأتي כר' שמעון דאית ליה בסדרן, הדא אמר משכחת לה פעמים ד' ופעמים ה' או ר' רגלים. ואמנם משום הא פירוש רשי' בד"ה הניחא, דסבירא ליה כר' שמעון בחדר ואפליג בחדר. אבל הריטב"א סבר דבכולא אית ליה כר' שמעון, והבריתא בגין איירא בעsha דלפנוי ה' אליהר תאכלנו ולא בבל אחר. והוא דנקטה בל אחר, לאו דוקא. ואגב רגלים בלבד דמייר בבל תאחר נקט האי לישנא. עוד פירוש דלעולם סובר רבינו שמעון את הדין שנה בלבד רגלים, והוא דאמיר דפעמים משכחת

משום שנאמר ועשית דהוי אזהרה לבית דין לעשות, וליכא למילך לשאר מצוות עשה דמתן שכון בצדן. משום זהaca קופין משום שהוא התחייב ממון, וכשם שכופין אותו לפרק מה שחייב להדיות, כך קופין אותו לתת מה שחייב לגובה או לעניים, שלא יהא כח הדיות חמור מכח הקודש.

ה) גם, אשר דברת אלו קדשי בדק הבית. פירוש רשי' בד"ה לה' אלו, קרא יתרא הוא וכו'. הריטב"א פירוש, לה' אליקר אלו חטאות וכו' משום חלק גבוה דיש בהם. ואשר דברת אלו קדשי בדק הבית קרא יתרא קדריש, ונסמן אשר דברת ל-לה' אלה' אלהיך לרמזו, דיש בו חלק לגובה, וכיוון שכבר נדרש מל' אלה' אלהיך מזבח יש לדרש מאשר דברת קדשי בדק הבית. אמן הר"ן בחודשו פירוש בשם ריב"ג,ճ אשר דברת אלו קדשי בדק הבית על פי הפסוק בעזרא וישmachו העם על פי הדבר.

ו) גם, בפרק זו צדקה. הר"ן בחודשו הקשה, מדוע לא דרשו אף מעשרות ובכור ופסח מעשר ולקט שכחה ופהה. ותירץ, דכין דהעמידו בגמ' את הפסוק דሞצא שפטיך באמור ולא הפריש, לא דרשו את כל אלו, כיון שלא שירם בהם אמר ולא הפריש. דהרי בכור ומעשר ופסח מופרשין כבר, ולקט שכחה ופהה עובר עליוון דוקא בשלקחן לעצמו, והרי הן מופרשין. ובמעשרות אף דשיך בהם אמר ולא הפריש ילייך להו מקרה דמקץ שלש שנים. [ועיין ברשי' ד"ה והא נדבה, שכבת, דבקרא דבל אחר נמי מרבניין ליה בגוזה שווה. דהינו שלדעתו אפשר דמה שאמרה הגמ' דמייר באמר ולא אפריש קאי על האי קרא. ואילו בדברי הר"ן הא התם אירני נמי בכל אלו כדאיתא לעיל (ה). (א.ב.)]

ז) גם, מוצא שפטיך זו מצות עשה ליה לי מובאת שמה והבאת שמה נפקא. הקשה הטוריaben הא איצטריך לפסוק דמורעא שפטיך וגוי, דהא מקרה דזהבאת שמה, ליכא למדרש על קדרשי בדק הבית ועל הצדקות. ואפשר דאך עולת ראה ושלמי שמחה שהן חובה הרגל ליכא למדרש התם. ואין לפרש דקושית הגמ' אהא דדרשין מוצא שפטיך לנדר ונדבה, תיפוק ליה מקרה דזהבאת שמה, דיש לומר דזהוצרק לזרוש נדר ונדבה מהפסוק דמוצא שפטיך כדי לגלוות דיש בהם לאו דתשמור. ותירץ, דתשמור מהלא תעשה לך מלא תאהר לשלם נפקא, וכיון שלא בעין לך דמוצא שפטיך ללא תעשה, דהרי נפקא מלא תאהר דנאמר בו כל הדרשות, אם כן אף העשה דמוצא שפטיך לנדר ונדבה מיותר, דהרי אין לומר דນכtab כדי למדנו את הלאו, דהרי הוא נלמוד מלא תאהר.

ח) גם, חד אמר ולא אפריש וחדר אפריש ולא אקוריב. הריטב"א פירוש, דהקרא דמוצא שפטיך מיירי באמור ולא הפריש, והקרא דזהבאת שמה והקרא דיקריב אותו, מיירי בהפריש ולא הקריב. אמן הרשב"א (עליל ה' ע"ב) מבאר להיפך דהפסוק דמוצא שפטיך מיירי בהפריש ולא הקריב, והפסוק שלא תאהר מיירי

לירושלים צריך לשמחה בגדים.

דף ז' ע"א

א) גמי' הא בבעל מום וכוכ' דקים ליה שבלו חדשיו. פירש רשי' ד"ה בעל מום. שנולד במומו. וכן פירושו תוס' בר"ה הא. דודק בא על מום מעיקרו, אבל חם ונעשה בעל מום כיון שלא חזי לאכילה, מונים לו משעת הרצאה. ונסתפק הראיטב"א בהומם בתוך שמונה, אם מונים לו משעה שנולד כיון דהומם קודם שנראה להרצאה. או דלמא כיון שלא התחלנו למנות לו משעה שנולד נמנה לו משעת הרצאה. וכותב שוו משמעות לשון רשי'ג.

ב) גמי', דקים ליה ביה שבלו לו חדשיו. הקשה הר"ץ בחודשו מהא דאיתא בשבת (קל"ה): דכל שעשה ח' ימים בהמה איינו נפל, אבל קודם לכך הוא ספק נפל, מדכתיב מיום השמיני והלאה ירצה וגורה. והרי בסוגין מובהר דאך דודאי כלו חדשיו ודוקא חולין כשר ולא לגובה. אלמא אף דהוא ודאי לא נפל אסורה ההוראה להקריבו מגורת הכתוב, ואם כן איך הוכיחה הגמ' שם מדכתיב מיום השmini בקרבן, אך קודם לכך הווי ספק נפל. ותירץ דהפסיקות שלא כלו חדשיו מתרירים אחר שמונת ימים והשוה הכתוב מדויתו

ג) גמי', ואימא איר בעינא אביב וליכא. הראיטב"א גרס בעינן שימור וליכא. ומברא דהתורה אמרה שומר את חודש האביב, דהינו לחת לב ולשמור שהג הפסח יהיה בזמן האביב. ודוקא בנין יש צורך בשימור כיון אפשר דעתך אין בו אביב, אבל איר מדויע עלי שימור הא אי אפשר שלא יהיה בו אביב.

ד) גמי', ואימא מרחשון ומאי שביעי לאייר בעינא אסיף וליכא. הקשה מהרש"א הרי מובהר לעיל לדיכא למימר דראשון הינו איר כיון דבעינן אביב וליכא, ואיך סלקא דעתך לומר שביעי לאייר. אמן גירסת הראיטב"א בעינן שימור וליכא, ומברא דאין לומר דהוא שביעי לאייר,adam כן תקשי כדילען דאי אפשר שאיר יהא הראשון דבעינן שימור וליכא, וכגירסתו לעיל, עיין באות הקודמת.

ה) תוס' ד"ה מדברי וכו'. לא מצינו והכי אמר בירושלמי שמוט החדשים על' בידם מבבל וכו'. כתוב הרמב"ן בפירוש התורה (שמות פ"ב פ"א) דהטעם דמוניות שמוט החדשים על' מבבל, שנאמר ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפונה, והינו דיש לזכור את גאותל בבל עם גאותל מצרים. דהינו דקודם הגאולה השניה נתחייבו למנות את החדשים בראשון ושלישית, כדי למנותם לנין שבו יצאננו מעצרים. אמן לאחר גואלכם השניה, מבבל. נצטו לזכור שמוט החדשים ממש על מנת שיזכרו גם את הגאולה השניה.

(ו) תוס' ד"ה שמא. בסופה"ד, ושם יש לחלק דהכא ליכא למיחש

לה ד' ה' ו' רגלים, בועלמא קאמר ולא בדין כל תאהר. ובשם הראב"ד כתוב, דהא דאמר רבינו שמון דבעינן ד' ה' ו' רגלים, היינו במקום דין דין שנה ללא רגלים אלא רגלים בלבד שנה, וכגון בעשרות ולקט שכחה ופהה. ובמסקנת דבריו פירש הריטב"א, דלעלום הברייתא לאأتي כרבי שמון, והלשון הנחיא למאן דאית ליה כסדרן וכו', היינו אם היה אפשר להעמיד את הבריתא כרבי שמון, ודרכו הגמ' לברר את העדים.

יד. הקשה הר"ץ בחודשו, דכמו דרבנן אין לאו דבל תאהר על רגל אחד, אף דנאמר בו ובאת שמה והבאת שמה. הוא הדין שלא יהיה כל תאהר על שנה ללא רגלים, אף דאית בו עשה דלפני ה' אלקיך תאכלנו. ומדוע איתא בבריתא דיש בו כל תאהר. (ועיין באות הקודמת מה שכותב הראיטב"א). ותירץ, דבגונא דעשה דובאת שמה מוכרא דליך לאו, דאי אית ביה לאו הא דנאמר בלאו ג' רגלים מיותר, כיון דסגי ברגל אחד. אבל בעשה דלפני ה' אלקיך אפשר דאית ביה לאו אם עבר שנה ללא רגלים, וליכא סתיויה ללאו דהא אפשר שייעברו ג' רגלים ללא שנה. והראיטב"א תירץ, דלעלום מסתבר דשנה ללא רגלים יש בלא רגלא' א' אתי לעשה בלבד.

טו) גמי', בעי ר' זира ירוש מהו בבל תאהר וכו'. כתוב הראיטב"א דיש מפרשין דלאו דוקא מהו בבל תאהר, כיון דבל תאהר נאמר כי תדור נדר, דהינו דוקא הוא עצמו ולא ירוש. אלא דבאי על העשה דובאת שמה. האם כמו שאינו עבר בבל תאהר איינו עבר בעשה, או דאך איינו עבר בבל תאהר מכל מקום עבר בעשה. וודהה את דבריהם ופירש, כפשוטו. ובעשה דובאת שמה והבאת שמה ודאי דחיב, והספק, אלאו דבל תאהר, אם כמו שעובר בעשה עליון אף בלאו, או דלמא רק עבר בעשה ולא בלאו, ומשום דנאמר כי תدور נדר, ומשמע דוקא הוא ולא ירוש.

טו) גמי', בעי ר' זира אשה מה היא בבל תאהר וכו'. הקשה הטורי בגין מה נסתפק ר' זира, הא כיון דסביר דאשה חייבת לעלות משומן דחייבת בשמה, אם כן ודאי דשייך בה בבל תאהר. ותירץ, דמספקא ליה, האם ובאת שמה הינו לבא לעורה, דזה שייך דוקא באיש. או דלמא ובאת שמה מירוי בביואה לירושלים, ובזה אשה נמי חייבת. ואבוי הוכיח דמחייבת בשמה ודאי דישנה אשה נמי חייבת. והני משומן דנאמר בפסק דובאת שמה אף מעשר בבל תאהר, הינו משומן דנאמר בפסק דובאת שמה אף מעשר בגנך דנאכל בירושלים, ולא עלי עורה, ואם כן אשה נמי בבל תאהר. אבל לר' זира ובאת שמה שייך לכל דין כפי עניינו. במעשר דגן, סגי בביואה לירושלים. אבל קרבותן כיון דהכחשים בעורה, ובאת שמה הינו ביה לעורה. ומשום הכל נסתפק.

טו) תוס' ד"ה אשה. וקשה לר' זיה מיili בזמנ הזה אבל בזמנ שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר וכו'. הפני יהושע מיישב שיטת רשי' דמשמחה בגדים, ודאי עיקר השמחה אף באשה בשלמים, אבל היכא דאי אפשר כגון גנון דאיינה רוצה לעולות

סביר כאחרים דאין בין עצרת לאלא ד' ימים בלבד דזמנם קבוע, דהרי בין לרבא ובין לרבות נחמן מתניתין כרבוי מאיר, וקיים אלן דאחים היינו רבוי מאיר.

יא) גם, והרי גברים דלא חיילי מאורתא. הקשה הרשב"א בדשלמא לענין נדרים ונדרות שפיר הקשתה הגמ' דאין אלמנות גברים, משום דלא חיילי מאורתא. אבל צדוקות מעשרות וערכין שרגלים גם עליהו אתה, הא אין תליים בעבור ומונימם להם מבערב, ואם כן יש לומר דהנתנה מנה את הרגלים, משום איינהו. ותירץ, דכיוון דגבוי נדרים ונדרות לא חל בל תאהר מאורטא, הוא הדין לשאר הדיינים, כיוון דלא מסתבר דבל תאהר נאמר לכל דין בזמן אחר דהרי כולם מקרה אחד יlfpi. ובחדושי הר"ן תירץ, דאף בדminus וערכין אי אפשר לחשב מאורתא אלא עד חולו של מועד, כיון דבאים טוב אסור לעשות מוקח וממכר.

יב) גם, והרי יובלות דלא חיילי מאורתא וקחשי. הקשה הרשב"א, וכן Tos' לקמן (ח') ד"ה והרי. מי סלקא דעתין להקשות מובלות, הא תנא במתניתין דאחד בתשרי ראש השנה ליבולות, ובודאי דאתה אליבא דברי ישמעאל. ותירוץ הרשב"א, דאף המקשן סבר דמתני' כרבוי ישמעאל, ומכל מקום הקשה, משום דסביר, דעיקר היובל מתחילה מיום הכליפורים בשעת התקיעת, בעת שחרור העבדים, וחזרת השdot לבעליהם. ומא' בתשרי עד יום הכליפורים הווי כתוספת ליובל, ואינו עיקר. ועל כן הקשה דמסתבר דהנתנה מנה יובלות משום העיקר, דהינו ביום הכליפורים בשעת התקיעת והרי הוא תלוי במעשה. והתרצען סבר, דאף דבאים הכלפורים בשעת התקיעת משתחררים העבדים, והשווות חזורות לבעליהם. מכל מקום עיקר היובל מרראש השנה.

דף ח' ע"א

א) גם, לבשו ברים הצאן וכו'. הקשה התוס' יו"ט, אשכחן זמן עישור בהמה דקה, זמן עישור בהמה גסה דילודת לתשעה חדשים, (בדתניא בבכורות ח'). מנא ידיעין. ותירוץ, זמן לדית הגשות נמי באב. אלא שזמן עבורה קדים ד' חדשים לזמן עבורה של הדקות. אי נמי הן يولדות קודם אב. ומכל מקום אין מאחרין. וכותב שבן שמע, דמאלול ואילך אין يولדות. עד שבט ואדר. והטוריaben פירש דאף דודוקא דקה يولדות באב, מ"מ כיון דבבמה גסה הוייא מיעוטא, לגבי זמן המעשר אולין בתר רובא דקה.

משום דכתיב "וכל מעשר בקר וצאן" דמשמע זמן אחד לכולם. ב) גם, באדר מתערות يولדות באב. פירש הריטב"א שמתערות מתחילה אדר עד סופו, דהינו המקרים מתחילה בתחלת אדר והמאחרות בסופו, يولדות מתחילה אב עד סופו.

ג) גם, ההוא באפלתא וכו'. פירש רשי' בד"ה ההוא באפלתא, יש לך וכו' ומatahorot לקל' זכר וכו'. אבל הבעל המאור (א: מדפי הריב"ף) גרש איפכא, ההוא בחרפתיות. ופירש, דקאי אשビルם שיש מהם שאומרות שירה כבר באדר והם המקדיות. וכן בהא

כולי האי כמו בשומר. וביאר הריטב"א דהנתם כיון שבאים מההפקר השומר סבור דאין לו בהם וכייה כל כך, ומשום הabi לא ימסרים יפהיפה. אבל הכא דשלו הוא, יודע דברי להעבירו לרשות הקדש ואצירק למוטרו יפהיפה. ועוד דהנתם חשש שלא ימסרים יפהifa מה שמוסר דסבירו דאף בשל יחיד יוצאים, אבל בנסיבות ציבור כולם יודעים דבעין משל ציבור, וליכא למייחש שמא לא ימסרים יפהifa.

דף ז' ע"ב

ז) גם, ותנאו דידן בניסן נמי מישבח שכיח קיטורי. הר"ן בחודשו כתוב, דلتנא דידן כיון דניסן לא נחשב לראש השנה לשכירות בתים, משום דשכיח קיטורי, הולכים אחר לשון בני אדם דראש השנה שליהם הוא מתשרי. והריטב"א דחה פירוש זה, שהקשה דאם ראש השנה לשכירות מתשרי, מדווע לאמנה אותו תנא דידן במינין הראשי שנים מתשרי. ולכן פירש, דلتנא דידן אין יומם מסויים לראש השנה לשכירות בתים, אף באמר שנה זו מונה י"ב חודש מאותו יומם שסיכמו ביניהם, ובשנה סתם יכול לדוחות להתחילה למנות י"ב חודש מזמן מאוחר דידו על התחתונה, ולעלום לא מונים את החדש העיבור. והקשה דהא איתא בבבא מציעא (ק"ב) דהמשכير בית לחברו לשנה ונתבערה השנה נתבערה לשוכר, אלמא דמוניים את החדש העיבור, והרי לתנאו דידן לעולם לא מונים את החדש העיבור אלא י"ב החדש, ומסתבר שלא את כייש אומרים דיש ראש השנה לשכירות בתים ותירוץ, בתנאו דמתניתין דליתליה ראש השנה לשכירות בתים. ותירוץ, דהנתם מיורי בעומד בראש השנה ואומר שנה זו, או כגון שכיר לשנה מסוימת דאמר לשנה הבאה או שנה פלונית. והביא דיש שתירצו, דאף תנא דידן דליתליה י"ב יומם מסויים לראש השנה לשכירות בתים, מודה דמוניים את החדש העיבור. וכותב דאי אפשר לומר כן.

ח) גם, רישא וסיפא ר"ש. כתוב הרשב"א דkowski הגמ' מרישא למצוותא, אבל מסיפא אין להקשות כיון דלא העמידו שם כרבוי שמעון אלא דפלייגי.

ט) גם, מיתבי שש עשר בניסן ראש השנה לעומר וכו' לשתי הלחם וכו'. הקשה הפני יהושע דאיתא במנחות (ס"ח), דקודם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר, דהינו דיצא אלא דחיסר מצוה. ואם כן איך הקשו משתי הלחם הא לא פסיקה ליה, בדקתי לעיל (בעמוד א') גבי תרומות שקלים דלא תניא במתניתין משום דלא פסיקה ליה. ותירוץ, דאפשר דkowski הגמ' לתנאו דברייתא בדקתי תרומות שקלים אף דלא מעכב.

י) גם, לרבה ליתני ששה וכו'. הקשה הטוריaben הא איתא לעיל (ו:) דרב שמעיה סובר דשתי הלחם אין זמן קבוע אלא לפעמים בה' סיון ולפעמים בו' או בז' סיון, ואם כן, אפשר דלא תניא שתי הלחם משום דאין זמן קבוע. ותירוץ, דעתך תנא דמתניתין

לא אמר אייזה חג שתוקען בו בשופר כדכתייב תקעו בחדר שופר, דהא יומם תרועה מפורש בתורה. והשפט אמת תירץ, דתקעו בחדר שופר קאי על העבודות שבמקדש שנקראים תרועה, כגון "נריעה לצור ישענו", "הריעו לה כל הארץ". והרשות תירץ, דהוה אמיןא דתרתיי קאמיר קרא, תקעו בחדר שופר דהינו ראש השנה, וגם בכשה ליום חגינו [שהוא יומם אחר], כי חק לישראל הוא זה טעם על תקיעת ראש השנה שהוא חק התורה, משפט לאלהי יעקב זה טעם על תקיעת הכסה. והמצפה איתין תירץ, דמתקיעת שופר ליכא למילך, דהא איכא מאן לקמן (לד.) דיליך מהאי קרא גופה, דין תקיעת שופר בראש השנה.

(יב) גמ', שהחדר מתבסה בו. עיין פירוש רשי' ותוס', והריטב'א פירוש, שאינו עולה על הלב [זהינו ראש חדש] דקים ליה בדורבה מיניה [שהוא ראש השנה], ואין אדם מוציאו [לרأس חדש] בשום דבר וכל שעושין עושים לשם ראש השנה.

(יג) גמ', אין ב"ד של מעלה נכנסין לדין. השפט אמת פירוש מתחילה שנכנסין רק בשעה שב"ד של מטה נכנסים. והקשה, הא דין הוא רק בגין שעות ראשונות כדאיתא בסנהדרין (יב). ודוחק לפרש דhogmi' דברה בעת שאין מקדשין על פי הראה. לבך פירוש, דבאמת הדין בגין שעות ראשונות, ומה שאין דנים למעלה אלא אם כן קידשו ב"ד את החדר, היינו שיעודים שיקדשו בו ביום זה.

[ובבריו צרכיהם עיון].

(יד) Tos' ד"ה שהחדר וכו', והקשה וכו' וחסיב י"ב בראשי חדשים. הרשב'א דוחה הראה, דהתם מירוי בשנה מעוברת. דאי לא תימא הכל אלא נימא דמנה שער של ראש השנה, פעמים שיש שם י"ג שעיריים דהינו בשנה מעוברת, והתם ממשמעו דלעולם ליכא יותר מי"ב.

(טו) בא"ד, ולומר מלבד עולת החודש. כתוב החשך שלמה בשם הנודע ביהودה (מההדורות סי' קכ"ז), שלא יאמר המשך הפסיק ועולת התלמיד ומנהחתה כיוון שכבר אמר אחר כך ושני שעיריים כהכלתם. וככתב, שאחיו תמה על דבריו, דהא כל פסוק דלא פסיקה מה שאנן לא פסקין. ומשום הכל הנהיג לאמר את סוף הפסיק ועולת התלמיד וכו', ולא לומר ושני תלמידים כהכלתם.

(טו) גמ', וקדשתם את שנת החמשים שנה מה ת"ל. הקשה הטוריaben הא מיבעי לייה לגופה דעתה לקידש היובל. ותירץ, דיליך מהא דתיבת שנת מיתורתה.

(יז) גמ', שמתקדשת והולכת מתחילה. בפירוש המשניות להרמב"ם (על מתניתין) כתוב, דאי שдин היובל אין מתחילין אלא בי תשרי. אבל מריאשית השנה יתחיל חשיבותה ותשתקע העבודה מן העבדים. ופירש השפט אמת, דאי ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה מודה שאיסור עבודת קרקע מתחיל ביום היכיפורים. אבל רשי' אמתני ד"ה לשמייטין כתוב, דמשנכנס תשרי אסור לחזור ולזרוע מן התורה וכן כתוב הריטב'א כאן. ולדעת רבנן כתוב השפט אמת, דמותר אף בעבודת הקרקע עד יומם

דקשייא לגמ', הכתיב ועמקים יעטפו בה, ותרצה בחרפיתא. גorus הבועל המאוור באפלטה, דהשבלים המאוחרות עוטפות בניסן. (ד) גמ', מה מעשר דגן סמור לגמרו עישרו. הקשה הפני יהושע מൻין דוחוק למשער דגן, נימא דוחוק למשער אילן, שאין עישרו סמור לגמרו. ותירץ, דבקרא כתיב תבאות זורע דמיירי בתבואה.

(ה) Tos' ד"ה לבשו וכו', מתרגמינן וכו' ובكونטרס מפרש לקמן. עיין בהגהה"ה, ואמנם המהרב"א לא גרט תיבת ובكونטרס. והפני יהושע פירוש, דהנידון בתוס' היה אם לבשו קאי אולד או אוצר, וזה שהביאו מרש"י לקמן דמשמע דפירוש כן תיבת לבשו. דלగירסת המהרב"א קsha מה כתבו התוס' בסוף הדיבור, ובכאן לא פירש כן. דקאי על רשי', ואם כן חזין דבתחילה דבריהם הביאו מרש"י ולא מהgam'.

(ו) גמ', רב חסדא מתניתין אתה לאשਮועין. כתוב הריטב'א דליקא למימר דר"ח אשומעין אייזה מנין למליyi ישראל ואייזה לעכרים, דפשיטה דליישראל מנין מנין, כייצאת מצרים וממלכות שלמה.

(ז) גמ', דין דכתייב מראשית השנה. פירוש השפט אמת דאי דתנן לה לקמן (טו). דהدين מראש השנה. מכל מקום הכא אשומעין דין זה הוא על כל השנה הבהאה.

(ח) Tos' ד"ה לתקופות וכו', ומונין וכו', יש נפקותא מרובה וכו'. פירוש הפני יהושע דנקפק מינה דאי משייחי תקופת בטבת עד ט"ז בניסן מעברין השנה שייה פסח באביב. גם נפקא מינה, להג הסוכות דבעין שיהיה בתקופה חדשה כדאיתא בסנהדרין (יג). והיעב"ץ כתוב שלא ידע Mai נפקא מינה. וכן כתוב הגרא"א (או"ח סי' תקפ"א סק"ח).

(ט) בא"ד, שהיתה התקופה בתחילת ליל ארבעה. מבואר שאף למאן דאמר בתשרי נברא העולם, מונין לתקופות מניסן. והקשה הרשב'ש איך אפשר דנתלתה החמה בזמן בליל ד' שהיה בניסן הא בתשרי נברא העולם. והפירוש על הרמב"ם (פ"ט מקידוש החדש ה"ג) ביאר, דניסן נקבע בראש השנה לתקופות מסוים שרצו לעשوت התחלת זמן יפה ונעים, והוא בהיות המשמש בראש טלה והוא עת השיווי. והקשה מפני מה לא הייתה תקופה תשרי בתחלת ליל ד' [דהיא בתשרי נברא העולם]. ותירוץ, בשם בעלי חכמת העבר שתלאה הקב"ה לחמה בסוף מול בתולה באופן שהגיעה לראש מאזנים [שהוא תקופה תשרי] רק בשעה שלישית ביום. (ועיין שם שכותב עוד תירוץ ודוחאו).

(י) בא"ד, שם. אהא דמובאר בדבריהם דאי דקימא אין דבתשורי נברא העולם, מכל מקום מונין לתקופה מניסן, כתוב הריש' מדעסי, דהוא היפך ממה שכותבו התוס' לקמן (יב). ד"ה למבול, שהוכיחו דקימא לך כר' יהושע מדמוניים לתקופות מניסן.

ולקוצר כלל בתוספת שבעית. מה שאינו כן תוספת שבת ויום טוב דין בהיפר ממש. אסור במלאכות, אבל אין אישור לחrosso בערב שבת, באופן שיביא תועלת לפירות בשבת. וכן אין אישור לקוצר במצואי שבת את הפירות שהביאו שלישי בשבת. עוד כתוב ממשמע דhogm' שאללה מנגן שמוטיפין מחול על הקודש,ఆתיא לפרש הברייתא דלעיל (ח): דמצינו שמוטיפין מחול על הקודש. וסלוא דעתין שיטיפו נמי על יובל. והקשה, איך אפשר למלמוד מהקרא דיליף מיניה ר"ע תוספת שבעית, הרי הוספה על היובל הוא עניין אחר, שבזמן התוספת, דהינו עד יום כיפור הבא. אסור לגמרי בעבודות קרקע.

ג) **מיבעי להה לבדתני חייא בר רב מדפטוי וכו'.** הבית יוסף (או"ח סי' תר"ד) הקשה על הטור שפסק, להא דכל האוכל ושותה בתשייע מעלה עליו כאלו התענה, וכותב דילפין לה מקרה דועניהם וכו'. ומайдך פסק (בסי' תר"ח) לדין תוספת שבת ויום טוב ודוריש לה נמי מקרה, דהינו דמפיק האי קרא להא ולהא. ותירץ, דהטור ילייף לתוספת מקרה דבחורייש ובכערת תשובה בר"ע. והקשה עליו הפני יהושע, הא מסקנת הגמ' במועד קטן (ד). וכן פסקו כל הפטוקים, בר' גמליאל ובית דין, שהתרו לחrosso עד ר' שטקה משום דסבירא להו ר' ישמעאל, ובכללים הרמב"ם (פ"ג משמשיטה ויובל ה"א). וכן דקצירת העומר דחי שבת. ופירש הפני יהושע, דבאמת ילפין אכילה בערב יום כיפור מקרה דועניהם. ומקרה מערב עד ערבע לילפין תוספת, אף דילפין מיניה רק תוספת לאחריו סובר הטור דין לחלק. ודעת הרמב"ם דין ר' שטקה משום דסבירא להו ר' ישמעאל, אם הכא נמי ליחסוב יוובל שהוא בי' בתשרי.

ד) **גמ', כל האוכל ושותה בתשייע וכו'.** רשי' ביום (פ"א): ד"ה כתוב והוא רק בעניין שם דסבירר כמוון דדריש האי קרא לדרשא אחרינה. וכותב הכסף משנה (פ"ה משבת ה"ג) לדין תורה שכתב לאו דוקא אלא אף מדרבן לית ליה תוספת.

ה) **גמ', שם. הט"ז (או"ח סי' תר"ד סק"א)** הקשה, למה כתוב בלשון ענייני, ולא כתוב בהדייא מצוה לאכול בערב יום כיפור. ותירץ דסבירר המתענה מרובה משכר האוכל [دلפום צURA אגרא]. אמן הקשה דהא אינו מצווה על העניין בערב יום הכיפורים, והוא אינו מצווה וועשה. ופירש באילו התענה בעשיין, דהינו

הכיפורים, והוא הטעם דלא הוקשה לר' יהודה ליקמן (ט), דסביר דיוובל עולה למניין שמייטה הבהאה. מכאן ד"ש שנים תזרע שדר', דהינו משום דאף ביובל זורע שדהו עד יום הכיפורים. ובסוף דבריו הסיק השפט אמרת, דודאי אף לרבען אסור בעבודה מתחילה השנה כשמייטה, וכן כתוב הפני יהושע דלבולי עלמא אסור בעבודה מראש השנה אלא שאישור זה מדין תוספת הוא.

יח גמ', לא היו עבדים נפטרים לבתיין. פירוש הטורי ابن דסבירה ליה כמוון דאמר ליקמן (ט): דдин היובל תלוי בתקיעת השופר, ובעת התקיעת חיל לمفרע מראש השנה. ומשום הכי עד יום הכיפורים שחורים תלויים וקיימים, ונשאים בבית האדון. ומכל מקום איתא לעיל (ח). דלר' ישמעאל אין היובל תלוי במעשה כיון שהשנה מתחדשת לפני המשעה.

יט גמ', ושדות חוותות לבליהן. משמע חוותות רק ביום הכהبورים, הקשה הטורי ابن מהא דבערכין (כח): משמע, חוותות כבר בראש השנה. ותירץ, דאמנים חוותות בראש השנה למפרע, אם תקעו בשופר דיום הכיפורים.

כ) **גמ', שם שמתקדשת והולכת מתחילה.** כתוב הריטב"א, כלומר, שמתקדשת בשמייטת קרקע וקצת חוותור עבדים. (ועיין את י"ח וו"ט).

כא) **תוס' ד"ה בעשרה וכו'.** דהא אמר רב חזדא. (בגירסת הב"ח) המהר"ש"א גרס ולרב חזדא לעיל וכו'. והויסיף, דרבנן נהמן בר יצחק דפירים לעיל (ז): ארבעה חדשים ובהם כמה ראשי שנים נמי לא קשיא, והפירכה דוקא לרבעה דחשיב נמי ראש השנה לרגלים כאחד מראשי שנים, אם הכא נמי ליחסוב יוובל שהוא בי' בתשרי.

דף ט' ע"א

א) **גמ', אלא חריש של ערבי שביעית.** במועד קטן (ד). מבואר, דלר' עקיבא ילפין מהאי קרא תוספת שביעית, ולר' ישמעאל ילפין לה מהאי דחוצרכה הילכתא להתר לחרossal בית סאה בעבור עשר נטיעות, בערב שביעית. שמא מינה דלזקינה אסור ומדין תוספת שביעית. ומוכחה דר' עקיבא דבעי קרא לתוספת לית ליה האי הילכתא. והקשה הטורי ابن, אם כן מינה ליה לר' עקיבא דחוורשן בעבור י' נטיעות. (ועיין שם שהוכיח דר' עקיבא נמי אית ליה האי דין). ותירץ העורך לנ"ר, דלמסקנת סוגיא דהסתם לוakin על תוספת שביעית, אם כן יש לומר דר' עקיבא נמי מודה להאי הילכתא, ובכע קרא למד דין מלכות, דהא לא מלקין אידינה דילפין מהילכתא.

ב) **גמ', ור"ע האי עוניותם מאוי עביד ליה.** מבואר דר' עקיבא ילפ' תוספת שבת ויום טוב, מהתוספת שביעית. והקשה הטורי ابن הייך מצע למליך, הא דין דתוספת שביעית הינו שלא לחrosso בערב שביעית כשמויל לשבעית [כמבואר בפט"ו משביעית מ"א]. וכן קצר של שביעית. הינו שהביא שלישי בשבעית נהוגים בו מנהג שביעית בשמיינית. אבל אין דין לא לחrosso

זהכאן סבירה דיליף מהלכתא, והוא דמקשה לרי' ישמעאל תוספת מנין, היינו בשבת ויום טוב. ומשום דחוקשה למ' מהא דעתא בברייתא לעיל (ח): שהרי מצינו שמוסיפין, دمشמע שבכל מקום מוסיפין וסבירא לנו דלא ילי' שבת וו"ט משבעית כוון דהיא הלכה למשה מסיני. [כמו שכabbתו Tos' כאן]

יא) Tos' ד"ה כל וכו', אתה לרבות שביעית. כתוב הטוריaben דלשיטת הבעל המאור (עיין באות הקודמת), לשבעית לפני'nal מהלכתא. ציריך לומר דלא אתני לרבות מיידי אלא כלל בעלמא נקט. והריטב"א כתוב, דעתך לרבות שביעית אף דלא ילי' מהכא. דכן דרך הש"ס לומר האמת דאך בשבעית אסור בתוספת.

דף ט' ע"ב

יב) גם', יכול ע"פ שלא שילחו. העורך לנר נסתפק, למנן דאמר דשלוח עבדים מעכבר וכן לחכמים דלקמיה דחוורת קרקעות נמי דתיקיעת שופר, פשיטה דתלו' בתיקיעת דבית דין. הילוח, או דחוותה דאמ' ייחיד לא שילח אף שהציבור שילחו לא חל היובל, או בהיפך דאם ייחיד לא שילח אף שהציבור שילחו לא חל היובל. אבל לעניין תקיעת שופר, פשיטה דתלו' בתיקיעת דבית דין. ואף דחווב התיקיעה מוטל על כל לי'יחיד, והוכיח כן מדארמןין בגמ' דתיקיעת שופר מסורתה לבית דין, ועיין שם שכabbת לפשוט ספיקו גבי שילוח מהא דאמרין אי אפשר דליך חד בסוף העולם דלא משליח, ואי נימא דאם הרוב אין משלחים מעכבר היובל, יתכן חד בסוף העולם שלח ושננים אחרים לא ישלחו ונתעכב היובל, ושוב דחיה ראייה זו דהשתא מיררי הגמ' מהאי דמשלח, ואלו שאין משלחים כבר נכל' בסברא ההשניה דאין מסורתה לב"ד והיינו דיש אחרים שאין משלחים.

יג) גם', מקרה נדרש לפני' ולא לפני' פניו. הקשה הטוריaben, אם כן מודיע בעניין קרא דיובל לרבות שלא שמו' ולא תקו. ותירץ, דבעלמא סבר ר' יהודה דנדרש אף לפני' פניו, ודוקא הכא משומם קרא דיובל דורשו רק לפני'. [אמנם בסוטה (לג): בתוס' ד"ה ור"ז שהובא בגלויון הש"ס להגרעיק"א משמע, דלר' יהודה לא בעניין ריבוי. עיין שם].

יד) Tos' ד"ה מקרה וכו', והוא דמקומין ריבוי דיובל וכו', התוס' הרא"ש תירוץ, דבאמת מסברא ידענו דיובל אין תלוי בקיים מצוותיה, אלא אגב דכתיב הוא בחיב' נמי יובל. והטוריaben תירוץ, דכיוון דמסברא כולחו לא מעכבי עדיף לרבות תרי ולמעט חד.

טו) Tos' ד"ה מרביב, ולשון סיפוק בוגנים כלשון הרכבה (גרסת המהרש"א) באילן ומה שמביריך בשנה זו וכו'. ציריך לבאר דמה שכתבו ומה שמביריך בשנה זו וכו', חזרו לסייע דמתניתין דהattern, דסיפוק על גבי סיפוק ע"פ שהבריכן בארץ וכו'. והר"ש מדסי הוכיח מלשון ע"פ שהבריכן בארץ, דסיפוק היינו הרכבה. Dai תימא דחווי הברכה, מה שייריך לומר ע"פ שהבריכן בארץ הא כל הברכה מביריך בארץ, אמן הביא שהרא"ש בפרק כמה דקידושין

שייש לו שכיר כמצווה ועשה בעינוי דעשiri.

ו גמ', שם. המנתה חינוך (מצווה ש"יד אות ט"ז) חידש, דאך דבכל מצוות אכילה די בכוחה, הכא כוון דנפקא לנו מעוני יום הכיפורים שייערו בעוני יום הכיפורים דהינו בכתובת הגטה ומלא לוגמיו.

ז) רשי' ד"ה אין ציריך וכו', دائ' אשבת וכו'. הקשה הפני יהושע, נוקמא לעניין תוספת מלאכה בשבת וגלי' רחמנא בחריש ובקצריך והוא הדין לכולחו, ותו לא שייך להקשות Mai Shana Choris ובקצריך כדדרשין בשבת (ע'). מהאי קרא לחילוק מלאכות ולא מקשין Mai Shana Choris ובקצריך, והיינו משומם מהה בתורה בדבר שיצא מן הכלל למד על הכלל כולו יצא. ותירץ,adam כן אמר כי' שבעית לחריש המועיל לה ובקצריך של תבואה שגדלה בה. והעורך לנר תירוץ, דתוספת שבת איינו מרומו כלל בהאי קרא דאין כאן אלא צוויי שביתה, ורק אי אתה לתוספת שביעית הוא מרומו בקרא שהזהיר על חריש ובקצריך דמהני לשבעית.

ח) Tos' ד"ה ולאפקוי, אומר ר' א' פ' הילכה בר' יהודה. אבל הרמב"ם (פ"י משmittah ה"ז) פסק כרבנן, ופירש הטוריaben, דהרבנן סבר דהא דבעניין לקרא דיובל לאפקוי תוספת שאחריה, היינו דוקא אם תוספת שבת דאוריתא. וכיוון דעתך ליה דאין דין תוספת שבת וו"ט (עיין לעיל אות ג) על כרחך אתה קרא לומר دائ' אתה מונה שנת חמישים ואחת.

ט) Tos' ד"ה ובקצריך של שביעית, בסותה"ד, קמ"ל הzn לא נורע. משמע דנאסר אף מה שגדל שלישי שביעית באכילה, ולכארה לא משמע כן לקמן (יב), דאמורה הגמ', דבתבואה של שביעית נהוג מנהג שביעית בשמנית. דהינו דעתך ביה דני שביעית אבל לא נאסר באכילה. וציריך לפרש דאין חci נמי דבחבתה שלישי חל דין שביעית לעניין שחורה, ובנצלת שביעית נאסר באכילה. והרש"ב"א בסוגיון הקשה, פשיטה דאסור ביחסה כיוון שגדל שלישי שביעית לכל מילוי אולין בהר גידול שלישי. ותירוץ, דקא משמע לנו דאסור אף בעבודת קרקע לצורך מה שהביא שלישי שביעית. וכן משמע בתוס' ד"ה ובקצריך של שביעית היוצא למצואי שביעית, ועיין במגיה על הריטב"א שהקשה סתירת דברי התוס' אהדרדי].

י) Tos' ד"ה ורבי ישמעאל, תימה לראי' הלכתא לרי' ישמעאל וכו'. כתוב הבעל המאור (ב. מדפי הריב"ף) דלמסקנת סוגיא דהattern, הדריןן מסווגיא דהaca ובאמת ר' ישמעאל ילי' תוספת מהלכתא, וקרא דועניתם לתוספת שבת. דסבירא ליה דליך למילך תוספת שבת משבעית, ומשום הכי אף לרי' עקיבא דיליף תוספת שביעית שבת, ומזה אמרו בסוגיא דלר"ע קרא דועניתם לאותה דבר יום הכהبورים הוא דעתך, לרוחה דמלתא אמרו, לפי מה שסבירו עתה דלא בעניין לתוספת ב' פסוקים. והריטב"א פירש אכן סוגיא

ההַלְקָה הַזְרָבִי

שנה, החומרנו עליו בסופו להזכירו ט"ו בשבט, אבל בנוטע בתוך ל' לפני ראש השנה, אין צורך להמתין לאחר ג' שנים לט"ו בשבט, אלא מותר מיד לאחר ראש השנה הרבעיע. וכןן מוכח מלשון רשי' ב"ה ופירות, שכותב בסותה"ר, דהוועלו לו ל' יום שאין צריך להמתין עד ר"ה]. וכותב הריטב"א, דהנוטע אחר ר"ה צריך להמתין עד ט"ו בשבט, דין נפקא מינה אם נוטע ל' יום קודם או יותר מכין. אבל הריא"ז כתוב, דהנוטע מתרשי עד שבט אינו ממתין אלא עד ר"ה, דכיון שעברו עליו ג' ר"ה וג' שבט מותר לאכלו. והטורו אבן הקשה עליו מי אני שבט ראשון, הא היה עדין היה נתיעה שר"ה שלו תשרי]. והמאירי כתוב דבנוטע מתרשי עד שבט מונין לו ג' שנים מיום ליום וכן כתוב הרמב"ם (פ"ט ממער שני ה"ב) [אמנם הרדב"ז (שם) ביאר דברי הרמב"ם באופן אחר. עיין שם]. ודעת הבעל המאור (ב: מדפי הרי"ף) דבכל גונא ממתין עד ט"ו בשבט. [ועיין בדבריו איך שפירש דברי הגמ', פעמים שברבייעין]. וכותב הרין (ב: מדפי הרי"ף) דמסתבר בדבריו, זה הא הטעם לדבעין עד ט"ו בשבט הוא משום דפרות אלו גדים על מים של שנה שעברה ואם כן מה לי נתעם קודם ר"ה או אחר ר"ה.

ב) גם, אמר קרא וביקום הרבעיע. לכוארה מכאן המקור לדינא דט"ו בשבט באילן לכל דבר. וכן משמע בתוס' (יד). ד"ה באחד. [ונציריך ביאור למה לא הביאה הגמ' פסוק זה על המשנה דט"ו בשבט ר"ה לאילן] אמן ברשי' בגין ד"ה מנא הני מיili משמע, דילפין מהאי קרא דוקא לענין ערלה.

ג) גם, ובשנה החמשית. הקשה הפנוי יהושע למה לי תרתי היא כבר כתוב ובסנה הרביעית. ותויזע,DSLKA דעתק דבענבים דמיקו תבואה ניזיל בתר ר"ה. קא משמעו לנו ובסנה החמשית, [דקאי אכרם למאן דאמר ברם רביעי, שנוגה דוקא בכרכם רביעי] דאף בתבואה אולן בתר ט"ו בשבט. והטורו אבן האריך לומר דאית גונא דשנת רביעי עצמה היא המוקיקה להמתין עד ט"ו בשבט. כגון שנטעה בא' אלול והיה אלף חסר דין כאן案 כאן ל' יום ומונה ג' שנים מיום ליום לדעת הרמב"ם שהובא באות א' ובסנת רביעי עד ט"ו בשבט, משום דכתיב ובסנה החמשית.

ד) גם, דתניא פר האמור בתורה. הקשה הפנוי יהושע מה שיר חשיבות שנה דפר להכא, הא בפר מנין שנים דידיה ולא שיר לומר דלי' יום בשנה חשוב שנה, אלא או משום סברא אמרינן דכשבعرو עליו ל' יום נחشب בן שלש, או משום גזירת הכתוב. ונשאר בקושיא.

ה) גם, פר האמור בתורה סתום, פירש הרש"ש דסתם הינו שלא כתוב בהדייא כמה יהיו מספר שננותיו. וכן, כל מקום שנאמר בתורה עגל סתום וכו'. כתוב הטורי אבן, דעגל הוא שיעור למלعلا דלא יהיה יותר מבן שנה שמכאן ולהלן נקרא בן בקר. ושיעור בן שתים האמור בין בקר הוא שיעור בין למעללה דהינו שביותר קריי פר, ובין למטה, שפחות נקרא עגל.

(ס"י ס"ב) כתוב כנוסחה ישנה דספוק בגפנים כמו בריכת באילנות. (ועיין באות הבאה)

טו בא"ד, ובאיילן ז肯. פירש הר"ש מדstoi דלא נפסקה קאי אהברכה, ואילו ז肯 קאי אהרכבה דקיים לן ביה דבזקנה בטלה ובילדת לא בטלה, והמאירי חילק גם בהרכבה בין נפסקה ללא נפסקה. שפירש בהרכבה שלקה ענף מעץ מחובר והרכיבו בעץ אחר. ושפירש לשון סיפוק כמו סיבור שմסבר ענף בעץ. (ועיין באות הקודמת)

ו) בא"ד, שם. הרין (ב. מדפי הרי"ף) כתוב, דאף במרקיב ילדה בילדת נמי אולין בתר ילדה ראשונה, ודוקא באילן הנוטע לטייג או לקורות דלא נהגabo ערלה, והרכיב בו ענף מאילן אחר שנוהג בו ערלה, אולין בתר הענף שהרכיב.

ז) בא"ד, כדמות בפ"ק דערלה. המהרש"א מחק תיבות בפ"ק דערלה, ופירש הר"ש מדstoi דעתמו משום דהtram מיררי בהרכבה, ולא בהרכבה. אמן בתוס' הרא"ש כתוב תיבות אלו, והיינו לטעמו דפירש בפ"ק דקידושין (ס"י ס"ב, מובה לעיל אותן טו) דספוק דמתניתין הינו הרכבה.

יט) בא"ד, שם. הקשה הרמב"ין הניתא גבי ערלה יש לישב דנהגא, משום דהרכיבה בנוטע לטייג או לקורות [כהרין באות יז]. אבל גבי שביעית הוא כיון שהרכיבה בטלה באילן המורכב ואמאי אסור לקימן. ותויזע, דכיון דמוני לה לערלה משבייעית, ייחשו הכל שניטהה בשבייעית. עוד תירץ, דין לאו לומר בטלה לענין שביעית, משום דמכל מקום הוה אברויי אילנא.

כ) תוס' ד"ה ומותר וכו', לא הוה וכור' דאפילו לכתחילת שרי. פירש המהרש"א דאתא לאפיקי שלא תאמיר דוקא בדיעבד שרי, משום דלשון אחד הנוטע משמע, שאחר שנטע מותר לקימנו. ולכך כתוב התנאה שוב תיבת בשבייעית, לומר דלא קאי ארישא, אלא בבא בפני עצמה היא.

כא) בא"ד, מוקמין לה כר' מאיר. הקשה הפנוי יהושע, הא אף לר' יהודה דוקא בשוגג לא קנסו אבל במזיד קנסו, ומודוע צריכים לתוס' לומר דמוקמין לה כר' מאיר. ותויזע, די הבריתא כר' יהודה הוה מוקמין לה בשוגג ולכך לא קנסו. עוד תירץ, דכיון דאשכחן דר' יהודה קיל לדרבנן מדאוריתא שלא קנסו בו שוגג, הכא נמי יש לומר דלא קנס בתוספת.

כב) בא"ד, ותימה דבפ"ב דשביעית תנן וכו'. הריטב"א הקשה, דמדלא נאשרה נתיעה מן העצרת שמע מינה דשריא לגמרי בערב שביעית, אף בתוך ל'. ופירש, דאסור משום שמוניין לערלה משנת השבייעית, וירננו לומר שניטהה בשבייעית כדאיתא בגיטין (נג').

דף י' ע"א

א) גם, ופירות נתיעה זו אסורים עד ט"ו בשבט. כתוב הריטב"א דיש מפרשים דוקא בנוטע ל' יום קודם תשרי הוא צריך להמתין עד ט"ו בשבט, דכיון שהקלנו עליו בשנה זו דעלתה לו

התקן האזרחי

תוספת מדאוריתא. מכל מקום הינו דוקא בזמן זהה, אבל בזמן הבית מודה ר' ישמעאל לדין Tosfot (דאיתא במועד קטן ד). ורב נחמן קאי איזמן הבית, ור' פליג' אתוספת אף בזמן הבית. [אם נמנם מרש"י ממשמע דאך לר' מאיר יש דין Tosfot, אלא דמייקם ברגע אחד. (יב.פ.)] שוב הביא שהרמב"ם פסק (פ"ג ממשנית ה"א) בדיין מ"ד יומן קודם ממשנית, אף דאייהו פסק (פ"ג ממשנית ה"א) הדאיתנה לא בעין Tosfot. ופירש הפני יהושע טעמו, משום מראית העין. לאחר שמנון לה לערלה משנה שביעית יאמרו שנייטה שביעית, לכר בעין י"ד קודם, על מנת שיימנו לה משנה שלפני שביעית לערלה. (ועיין לעיל דף ט: אות כב)

יג) Tosf' ד"ה שלשים ושלשים, בתוה"ד ועוד דא"ב וכור' הכא נמי נימא וכו'. העורך לנר תירץ, דבמשנה כתוב לשון שלילה, אין נוטען בפחות מב' שבתות, או ג' או ל' יום. ויש לפרש דהכוונה מלבד ימי התוספת. אבל לשון הבריתא דלעיל, המרכיב קודם שלשים יום מותר לקיימן שביעית בלשון חיובי דקשה לפרש בדיין טפי.

יז) בא"ד, הבריתא דלעיל בשלושים של קליטה. ביבמות (פ"ג) פירשו התוס' בר'ה לדברי, הבריתא דלעיל. בשלושים של תוספת. וכותב מהרשות'א (שם) דמיינו בפירושם דהכא, משום לשון הבריתא עלתה לו שנה משמע דמיירי בהשלמת השנה. טו) בא"ד, לעין ערלה. כתוב השפט אמת דכוונתם דין דין וухקה דעתרו דבריהם לעיל (ט): ד"ה ומותר דמדרבנן יש דין תוספת שביעית גבי נתיעה, והביא שכן כתוב הריטב"א להדייא. והקהה דעתרו דבריהם לעיל. והביא שכאן דלית ליה שלושים לקליטה. סבר דברי שלושים לתוספת.

טו) גמ', מדacctyi יומ אחדר הוא דלעיל. הטורי אבן מוכיח מבאן, דשנוי הדורות אין נמנים מיום הלידה אלא לשנות נח. והקהה היכי מנא לה לגמ' דוקא יומ אחדר עיל משנות נח. והקהה מכמה סוגיות. והעורך לנר דחיה הראה, ובודאי לרשי' דהאי בראשון חדש הראשון בשנה זו קאי, ועל כרחך דהיה זה בשש מאות ואחת לחמי נח, והיה היום ראשון בשנה. אלא אף לתוס' דבראשון איןיטן קאי שהוא ראשון לחודשים. מכל מקום יש לומר דהכתוב שבא לפреш מאורעות המבול, לא יכול היה לשנות נח, דהא אין אנו יודעים מתי מתיחילה שנתנו, ועל כרחך דנולד נח בא' תשרי.

יז) גמ', וכא קרי ליה חדש וכו'. פירש רשי' דכתיב באחד לחדר. וביאר הריטב"א דהא כבר כתיב ברישא דקרה בראשון, דהינו חדש הראשון, ולמה כפל לכטוב לחדר. (ועיין ברש"ש).

יח) גמ', ושהה למנוגיה. הפני יהושע לעיל (ג. ארשי' ד"ה פירות) נסתפק, اي לר' אלעזר בעין ל' יומ או חדש, וכותב דכאן ממשמע בדיין חדש בין מלא ובין חסר דהא בחודש מונחים השנה. והטורו אבן למד בדיין דוקא ל' יומ. והקהה, דנימא דוקא כ"ט יומ משום דתפסת מרובה לא חפסת. והעורך לנר תמה על דבריו,

ושיעור האמור בפרק הוא רק למטה דפחות הווי בן בקר, ואך למעליה בגין שלושה כשר. והביא הרמב"ם (פ"א ממשעה הקרבנות הי"א) כתוב, דיוטר בגין שלושה נקרוא זקן, והקהה עליו, הא זקן פסול אף בדיעבד ופר יותר בגין שלוש כשר [כמו שהוכיח שם]. והמשנה למילך (פ"ז מאיסורי מזבח ה"ו) תירץ, דכונת הרמב"ם דלכתחילה אין להזכיר שהוא קצר זקן.

ז) Tosf' ד"ה הא אמר, השטא לא ידע וכו'. הרמב"ן פירש, דסלקא דעתין דל' יומ דבריתא הינו לחסיבות שנה. בכך משמעו לשון הבריתא עלתה לו שנה. וסלקא דעתין נמי דלא נחתה הבריתא לעין זמן הקליטה, וחשיב מזמן שאחרי הקליטה.

ח) Tosf' ד"ה בן ב"ד וכו', ושמא התם שאני וכו'. החzon איש (פירה ס"א סק"ה) פירש כוונתם, אבן בקר בתוך חדש כ"ה, דכשר לבן בקר. אבל לא קאי אעגל בחודש י"ג דכשר לבן בקר, משום דדמי לכבש ואיל.

ט) בא"ד, דמעת לעת בעין. הש"ך (חו"מ סי' ל"ה סק"א) כתוב, דבספר לחם חמודות הוכיח מהתוס' דידן, בגין י"ג אינו נעשה בר מצווה עד שיבוא לשעה שנולד, דהא כתבו בדיין מעט לעת. והש"ך דחיה דבריו וכותב דכונת תוס' מעט לעת בימים, ולעולם לא בעין בשעה שנולד.

דף י' ע"ב

ו) גמ', כל הרכבה שאינה קולטה כ"ז ימים וכו'. כתוב השפט אמת, ממשמע דבאמת יכול לקלוט אף בפחות מג' ימים, אבל לא יותר מכן. ואם כן הוא הדין לשאר השיטות דוקא ביוטר מכן אם לא נקלט שוב לא יקלט. ותמה על לשון רשי' בר'ה דתנן, דמידוקין מדבריו דשיעוריהם אלו בדוקא נשנו, שכותב דין קולטה בפחות מל' יום.

יא) גמ', לדברי האמור ב' שבתות. לכוארה הם מ"ד יום. וכן כתוב הרמב"ם (פ"ט ממשער שני ה"ט). והקהה הנודע ביהודה (מ"ת או"ח פ"י פ"ד) אמאי לא אמר מג' יום, דהא יומ י"ד עולה לכאן ולכאן, וכותב הטורי אבן דריש'י ד"ה צרך דמיירי שביעית לא קשיא, ודודאי בעין של יום הקליטה יהיה קודם ימי התוספת. אבל לתוס' ד"ה שלושים שפירשו דמיירי בערלה קשה. והנודע ביהודה (מ"ת או"ח פ"ד) תירץ, דגבוי שיעור הנאמר בשבתו אין שיר לומר מקטת הימים בכללו. אבל החzon איש (י"ז ב"ט) כתוב, דבאמת לא בעין אלא מג' יום, והרמב"ם עיקר דין נקט בדיין ב' שבתות לקליטה ול' יומ למנין שנה. וכן מביא שכותב הרא"ש הלכות ערלה (אות ט) דבנטע בט"ז באב עלתה לו שנה, אף דיש רק מג' יום.

יב) רשי' ד"ה לעולם, וכא סבר ר"מ וכו'. הקשה הפני יהושע מנאליה לר' נחמן אמר הרבה בר אבוחה, דר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון פליגי בהא אר' מאיר. ותירץ, דסביר דעתן תוספת מדאוריתא מקרה דמייתי לעיל (ט). עוד תירץ, אפילו סבר להלכה דין דין

בימים והוא יום של רחמים. וכדבריו כתוב הר"ן אמרתני' דלקמן בשם הפסיקתא.

ב) גמ', בתשרי נולדו אבות. עיין באות הקודמת בשם המהר"ש". א' עוד כתוב, דלcker נולדו בו אברהם ויעקב. אבל יצחק שמידתו דין, נולד בנטן שהיה בו הדין על המצריים, אמנם הגולה העתידה תהיה על ידי רחמים גמורים על ישראל, דכתיב ברחמים גדולים

אקבץ, ולכך תהיה בתשרי.

ג) גמ', שנאמר ותוציא הארץ דشا. המהר"ש פירש, דין כונת הגמי' להוציא מדרשים שהרי בעינוי נאמר תדשא וככאן נאמר תוצאה. ועוד דבמהרש' הגמי' דמטרץ כל מאן דאמר קרא דחבריה, לא מתרצים אלא קרא דברי ולא חדשאים. ומוכח, דגם מתחילה לא הקשו מדרשים אלא דכל מאן דאמר סבר, דהപ██וק הנאמר בדרשים קאי גם אילנות, דר"א סבר תדשא הארץ דשאים

ופירות, ור"י סבר תוציא הארץ דشا ופירות.

ד) גמ', ואותו הפרק זמן בהמה חייה ועוף. פירש הרש"ש דاتفاقיתא לעיל (ח). דבادر מתערות. מכל מקום אמרין התם, הדמאות מתערות בניסן. והעורך לנור פירש דזהמן קרוב לניסן, ובזה פירש הוא אמרין דתשורי זמן רביעה, אף דבאמת הזמן בחושן, מכל מקום קרוב הוא לתשרי.

ה) גמ', ירח שנולדו בו יותני עולם. עי' פירוש רשי'. והריטב"א פירש שכל החודש מלא ציו מתחילהו עד סופו. עוד כתוב כללו של דבר, דהנני קראי סמרק ורמו בעלמא, אבל באמת מחלוקת בסברא בדרך חכמה או בגמרא.

ו) גמ', ואומר קול דודי וכו'. פירש הריטב"א דבלא מקרה זה הייתה אמר דאיתן היינו במצבות, ואתה האי קרא ואשומועין דאיתנים היינו אבות. ומאן דסביר דאיתנים במצבות, היינו דאף דאבות נמי משמע איתנים, מכל מקום יש לפреш נמי איתן במצבות.

ז) גמ', האי מאן דנפק וכו'. פירש הריטב"א דלאו דוקא ביום דניסן, אלא בכל מקום בזמנם לבולבן.

ח) גמ', ממלא ימיהם ושנותיהם של צדיקים. פירש הטוריaben דימיהם היינו לפי זמן תולדותם, ושנותיהם היינו לפי מנין שנים עולם. ובזה פירש הוא דלא אמרו בניסן מת יצחק, ממש דאין ימי שווים לשנות עולם. שנולד בפסח ושנות עולם מתרשי. [ועיין שם מה שפירש גבי משה רבינו שהושלמו שנותתו].

ט) גמ', היום מלאו ימי. הקשה המהר"ש קידושין (לח.), אמר אמרו דמשה מת בז' אדר, הא מלאו שנותיו בו' באדר شهر נולד בז'. ותירץ, דהקב"ה מוסיף לצדיקים يوم אחד החשוב שנה כדי להוסיף להם שנה על שנותיהם. והשפט אמת תירוץ, דשמא מעת מיד בתחילת ז' בצאת הכוכבים, ושם לא כרך אמרו חז"ל דמשה מת בשבת במנחה ממש שמת בבין המשמות.

י) גמ', אכתי בחמשה ירחי מי קא ילדה. הקשה הרש"ש הוא עד ראש השנה הו ריק ד' דאיקרי נמי מועד בערכין (י). והריטב"א פירש, דמכל מקום אין חג דומייא דעתך.

זה לא תפסינן מרובה היינו משום שלא תפסינן החמור אם יש ללמד כל. אבל מה שירק המניין המרובה לה.

יט) Tos' דה מדאכתי, די אפשר למור וכו. והריטב"א כתוב עוד, דאם כן היה המבול ב' שנים ולא יתכן שישחו הימים לירד מא' אב עד סוף שנה שנייה. ועוד, דאםrinן במדרשות דמשפט דור המבול י"ב חדש.

כ) Tos' דה מבול, וקרוי לה ראשון לפני שהוא ראשון לחדים. כתוב הריטב"א דافق דניסן נקרא ראשון מיציאת מצרים ואילך, מכל מקום משה כתוב מאירועות המבול אחר יציאת מצרים ומשום הכל כי קראו ראשון. והעורך לנור תירוץ, דתוס' פירשו זאת ממלן דלר"א נמי נברא בניסן. והעורך לנור שכתבו דהא תרווייהו מודו שזה היה בתחלת השנה. דהינו מודלא פליג ר"א על דרשה זו, אלא מרכתייב אחת וSSH מוחה, דבעצם הדברים סבר כר' מאיר.

כא) בא"ד שם. הקשה העורך לנור דאכתי קשה מה שהקשה רשי' מהסדר עולם דלר"א בראשון היינו תשרי. ותירוץ, דגרסת התם ר' אליעזר, אבל ר' אליעזר אפשר דבריו דהינו ניסן. [ועי"ש שכטב דלא מצא הסדר עולם, ופירש כונת רשי' דמוכח שם בסדר עולם דסביר ל' יום בשנה חשוב שנה וגם סובר דבריאו דתוטס' דתרווייהו סביר בניסן נברא העולם].

כב) בסוחה"ר, ועמד מבול שנה וחצי. הקשה הפני יהושע הא אחר קל' יום שלח נח את העורב והיונה, ולסוף כ"א יום לא יספה שב אליו, ומוכח דעתם המבול רק שנה [עי"ש חשבונו]. ותירוץ, העורך לנור דאפשר דשלוחה היונה זמן רב אחר שלוחה העורב, וכן נראה פשוטות הכתוב שיצא יצוא ושוב. היינו שחזור רק אחר זמן רב. ועוד כתוב דבאמת בפשטות הכתובים נמי קשה לומר דהמבול היה רק שנה. דהא מסין עד אב יירדו ט"ו אמה ונגלו ראשי ההרים, ושאר אלףים אמה שמראשי ההרים אימת יבשו, דהא אי נימא דהיה רק שנה ציריך לומר דיבשו מאב עד תשרי שהם ב' חדשים, נמצא דבב' חדשים יירדו ט"ו אמה, ושוב ב' חדשים יירדו אלפיים אמה. ולמסקנה דהיה המבול שנה ציריך לומר שהוא בדרכ נס.

דף יא ע"א

א) גמ', בתשרי נברא העולם, הקשה הרש"ש אמר לא אמר בראש השנה נברא. דהא כתבו התוס' לעיל (ח). בד"ה לתקופות, דבראש השנה נברא האדם. ותירוץ, משום דלית לו' ראייה מקרה אלא דבתשורי נברא אבל לא שנברא בראש השנה, והשפט אמת תירוץ, דבזמן בריאת העולם עדין לא נקרא ראש השנה דהיה ראש לכל הזמנים, ושם השפט על כל השנה נמי עדין לא היה ביום זה. וכן משמע במהר"ש"א שכטב דאי' בתשרי נקבע ראש השנה מפני שבו נברא העולם, ודינו של אדם הראשון שנמחל בו

התקן הזרמי

מצבת ראש השנה דף יא – דף יב

יט איר – ב איר התשע"ד

הדברים לאחר מתן תורה לא היה לו לקרתו שני. ג) גם, שני לדין. פירוש רשי", שנגורה גזירה עליהם בתשרי שלפניו. ובגה"ה (בסוף מסכתין לה). פירוש, דתשי' נקרא ראשון משום דכתיב בו מראשית השנה, וחושן שני לו. ד) גם,מאי שינה. הקשה הריטב"א היא שינה שנטל ב' כוכבים מכימה. ותירץ, דכמו לר' אליעזר (ולא ר' יהושע בגרסת רשי") גרס בתוס' לעיל יא): איך שני נספ', כן בעינן לר' יהושע שהיה שניינו נספ', לשינה עליהם לא קאי אנטילת ב' הכוכבים. עוד תירץ, לשינה היינו דוקא באופן של היפוך הטבע, כמו ששינו בעשיהם, ואף דעתילת הכוכבים הווי שני מעשה בראשית, מכל מקום איינו שני כמו שינוי מהלך המולות. ותירצת הגם, דעתינו ברוחחין היפוך הטבע שהמעינות בטבען צוננים, ונחפכו לרוחחין. ועיין בmaharsh"א סנהדרין (קח). דכימה הוא צוון ושינחו הקב"ה לרוחח. ה) גם, למבול בר' אליעזר וכו'. הקשה הרש"ש מדוע הגם' לעיל (ח.), שהקשטה Mai ר"ה לשנים. לא תירצה דהיא למןין שנות הדורות. וסימן דיש לישיב. ו) גם, מונין למבול בר"א ולתקופה בר' יהושע. רבינו חננאל פירוש שמנונים לחשבון התקופה בר' יהושע וחשבון מוליך הלבנה בר' אליעזר. וכן פירושו התוס' לעיל (ח.). בד"ה לתקופות (בעמוד ב' שם). והרש"ש (שם) הקשה, איך חופטים החבל משנה ראשיהם שמנון למוליך הלבנה בר"א ולתקופה בר' יהושע, ונשאר בקשריא. גם צריך ביאור היכן מבואר במה שאמרה גם' למבול בר' אליעזר למוליך הלבנה. (יב.פ.). ז) גם, אף למבול בר' יהושע. פירוש העורך לנ"ר דהטעם דאן מניין למבול מתשי', היינו מושם שהוא ר"ה לשנים כמו שפירשו רשי"ו ותוס'. דהיאו שכן הוא קבלה בידינו למנות מתשי', אף שהעולם נברא בנים. אבל אומות העולם שאין להם קבלה מוניין הכל מבירתה העולם שהיה בנים. ח) גם, ולמעשרות. ובתוס' ד"ה אחר פירושו דמעשרות הינו מעשר דגן. והקשה העורך לנ"ר אמר לא אמר לתרומה שהיא קודמת למעשר. ותירץ, זההין שאין מעשרין משנה לחברות כתיב גבי מעשר (דברים פ"ד כ"ב), "עشر תשער את כל התבאות ורער היוצא השודה שנה שנה". ט) גם, תנא דרבנן וכל שכן דאוריתא. הריטב"א פירוש דין כאן ממש בכל שכן, דמה שירק כאן חומרא וקולא. אלא הכוונה אם נאמר בדורבן מסתמא כן הוא בדאוריתא מושם וכל דתוקן רבנן בגין דאוריתא תקון. אבל אי אמרין לדאוריתא מהיכא תיתי דתוקן בדורבן דין דמן החדש על היישן. י) גם, תרי גוני יرك. הקשה הטורי אכן כיון דאמירה הגם' דתני ירקות, משום דמצינו במתני' דמעשרות תרי גוני חייב במעשר יرك. הא בהאי מתני' איתא נמי תרי גוני זמן חייב בתבואה. משימרה, ומשיעמיד ערמה. והוא לה למג' למימר דנקט

דף י"א ע"ב

יא) גם, עדות ביהוסוף, פירוש המהראש"א דה' של שרה הוא רמז למידת המלכות שעיקרה בראש השנה, וזה בא ליוسف שנקרו יהוסוף, ועל ידי כן יצא למלוך.

יב) גם, המשומר ובא מששת ימי בראשית. פירוש המהראש"א דמדכתבי לדורותם משמע והוא שמור גם לאולה העתידה. והוסיף המהראש"א בפסחים (קט): דרישא דקרה מيري ביציאת מצרים דכתיב שמורים הוא לד' להוציאם מארץ מצרים. וסיפא דקרהআ אתיא לדורות דכתיב Shimorim לכל בני ישראל לדורותם.

יג) רשי" ד"ה הסitorioי, ביוסף כתיב וכו'. כתוב המהראש"א דלפי הנראה רשי"י למד דהילפotta דבריה בטליה עבודה מאבותינו, היינו מגורה שוה מיסוף דכתיב ביה סבל ובאבותינו נמי כתיב. והקשה, היכן מצינו סבל ביוסף שעבד עבודות סבלות. אלא פירוש דבאמת מקרה זה בישראל כתיב וכן כל המשכו, והוא דיליף מהגורייה שוה היינו דמקרה זה נאמר בישראל.

יד) רשי" ד"ה ואודו, שמע מינה אין מונין הדורות מניין וכו'. הקשה המהראש"א מניין לו דשביעי סיון דילמא שביעי כסלו ומחילה המניין מניין כدرس בר' יהושע. והוסיף דמתחלת דבריו שכחוב דכיוון דשותה דורות מניין מתשי' ודאי התחילת שנת המבול בתשרי, משמעו כלל פטיקא לייה למנות המבול מתשי' אלא מדרומני שנות עולם מתשי'.

טו) בא"ד, דאי לאו הכי למאי קרי לייה שני וכו'. הקשה המהראש"א לדבריהם מה אמרה הגם' דר' יהושע איזיל לטעמה נימא דהא דתני שני היינו מושם دائיר שני לחודשים. והרש"ש תירץ, ודורי דפירשו כபירוש הראשון ברש"י, אלא דקשייא להו מnellן דלר"א בתשרי נברא דילמא בנין נברא, אלא דסבירא לייה בחכמי ישראל לקמיה (יב). דמוני לשנה מתשי', ופתרו מה שפתרו.

טו) תוס' ד"ה יום, ובكونטרס גריס איפכא ואין הסדר כן. המהראש"א תירץ דרש"י סבר דאולין בתר ב' שעוט אחרונות של יום, דבחשון עולה ובאייר שוקע [ונראה ביאורו דידי שיש לו איזה לילה אם איזה שקיעה ביום].

יז) בא"ד, וכל חדש ניסן וכו'. עיין הגה"ה בסוף מסכת [בדף לה]. דפירוש שבכל שעה יש מול אחר, ובחשון שוקע מושם שעולה רק בשעה שביעית והוא בסוף היום. אבל באיר עולה שעולה בתחלת היום.

דף י"ב ע"א

יא) גם, אלא לר"א Mai שני. הקשה הרש"ש הא רשי"י פירוש לעיל (יב) בד"ה מכלל, דראשון לר"א היינו לבירתה העולם, ומאי מקשין הכא Mai שני, נימא דהבא נמי לבירתה העולם [ושמא רק בראשון שירק לפרש כן ולא בשני]

יב) גם, שם. הגרעיק"א הקשה בגליון הש"ס הא קודם מתן תורה היה תשי' ראשון. והרש"ש תירץ דמכל מקום משה שכתב

התקן האזרחי

שב匕יעית דאפקרה רחמנא לקרוע עצמה לעניין לקיטת פירותיה כדאמרין בנדרים (דף מב). והערוך לנור תירץ דאך בשבייעית שיר ובא הליו שהרי הפירות מופקרים לכל גם ללוים ולענין זה הוא דוחוק לנחלה.

יח) גמו, תניא נמי הци. פירש הפטורה יוסף, דאך דרי יהודה לא קאי כוותיה, מכל מקום שיר לומר תניא נמי הци משום דמשנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי.

יט) גמו, ואם אמר לשנה זו. הריטב"א נסתפק hicca שהיה עומד בכ"ט באלו ונסבע לחבירו שיתן לו כר וכרכ בשנה זו אם חיבל לפורעו בו ביום, דהא hicca ליכא טמא דלצערוי נפשיה קיבל עליה, הלך לר' אליעזר יש לו זמן י"ב חדש, ואפלו לר"מ מدلא קאמר היום כدرיך בני אדם. או דילמא כיון דבנדרים הלק אחר לשון בני אדם אף בכחאי גוננא קביל עליה למפרעה היום. וסימן דראוי להחמיר. והמאירי כתוב בפשיטות דהוא הדין לנשבע.

כ) גמו, התבואה והזיתים משיביאו שליש, פירש רשי"י בר"ה והזיתים, שליש בישולם. וביאר המאيري דהינו שליש מהזמן שמתחל משותמלה השיבולת ומשתאים בגמר בישולה. ורבינו חננאל כתוב, שליש מהפרי כגון אם גדול משקל ג' סלעים, משיגדל משקל סלע אחד הוינו עונתו למעשרות. והרע"ב מעשרות (פ"א מג') כתוב בפירוש שני, דהינו משיביאו שליש מהזמן שם מבאים בגמר גדייהם.

כא) תוס' ד"ה התבואה, ונראה לי דכל אותן שיעורים הוא הבא תוש שיליש שלהם. הקשה התוס' يوم טוב (פ"א מתרומות מ"ה), אם כן למה חילקם לב' שיעורים, תילtan משתצמה, התבואה מהבא תוש שליש, הא תרויזיו היינו שליש. ותירץ הגruk"א (שם אות ז') על פי מה שכתחבו התוס' כאן, דבתבואה והזיתים אין שום סימן אלא הבא תוש שליש. דהינו הסימן שכתחב בירושלמי, והובא בתוס' ד"ה משתצמה, ליתן לתוך ספל של מים. אינו מועיל בתבואה. ובրיטב"א כאן משמע דתלthan משתצמה לאו היינו שהביא שליש אלא זמן אחר. אבל התבואה שمبיאה שליש נמי מצמחת כשורעה. ופירש שלא נקט בתבואה משתצמה, משום דהבא תוש שליש הוא סימן יותר ניכר. ודוקא בתלthan שאין תלי בהבא תוש סימן דעתמיה. והרש"ב"א פירש, דאך דתלthan נמי תלי בהבא תוש שליש. והוא דלא תנוי להאי שיעורא במותני, משום דהבא תוש לא ניכר בו.

כב) רשי"י ד"ה משתצמה, אחר שנת צמיחתו הוא מתעורר וכו'. וכן כתוב הרמב"ם (פ"א מעשרות ה"ב) דשיעור זה הוא גם לעניין החננים דאם הגיע לשיעור משתצמה בשנה ראשונה ושניה מתעורר מעשר שני, ואם בשנה שלישית מתעורר מעשר עני. והקשה הגruk"א בעשרות (פ"א אות א') הא מתני' מירוי לעניין עונת המעשר, דהינו שמשתצמה חייבת בעשר. אבל לעניין החננים אולין באילן בתר חנטה, ובירק בתר לקיטה. וכן הקשה הריטב"א כאן על רשי". והרשות מדסוי תירץ, דרש"י הוכיח דבריו מהא

במעשרות לשון רבים מהאי טума. והנich בקורסיה. והערוך לנור תירץ, דאי הווי קתני לתבאות הווי דמייא לירקות. אבל כיון דקתני לעשרות,licable לימי המה כיון דמייא לירקות. האיל כיון יא) תוס' ד"ה תניא דרבנן, מדרנן לירקות יותר מאשר כל פירות וכו'. הקשה הטורי אבן מה שיר למתני הכא שאר פירות, הא זמנם בט"ו בשבט. והנich בקורסיה. והרשות מדסוי תירץ, דכונת תוס' להוכיח מدلא קתני קטניות. וכן כתוב השلت אמת. ובן

יב) בא"ד, מכל הנני משמע וכו'. הקשה הרשות מדסוי אם כן למה אמר ר' אבא לא חשו אלא לדגן תירוש ויצחר, הא כל שאר מני פירות נמי דאוריתא.

יג) בא"ד, אבל אי אפשר לומר כן. ודוקא דגן ותירוש ויצחר מדאוריתא. ודעת רבינו יונה בהמה, בר"ש וכו', ומעשר זיתים וענבים אינם מדאוריתא, אלא דוקא יין ושמן. והריטב"א בכבא מציעא (פח). כתוב בשם הראב"ד דכל ז' מינימם מדאוריתא. והראב"ד כתוב בתורת כהנים (בחוקותי י"ב ט') כתוב, דתורות שאר פירות מדרנן אבל מעשרותם מדאוריתא.

יד) תוס' ד"ה אחד מעשר בהמה, בר"ש וכו', ותימה וכו', ומעשר עני. כתוב השلت אמת דמעשר עני לאו דוקא, דאין שיר במעשר עני לאמר שאין מעשרין משנה לחברתה, מהגדלים קודם ר'ה על הגדלים אחר ר'ה. דהא אין מעשר עני נהוג אלא בשלישית. ושישית.

טו) בא"ד, גבי בל לאחר קתני מעשרות. הריטב"א תירץ, גבי בל לאחר כיון דמעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני כוון מסגנון אחד, והשווה אותו הכתוב לעני שנה שלישית. מסתמא לעניון בל לאחר דרגלים נמי משה להו. אבל hicca דאייריו לעניון ר'ה שלם תפוי שיר לומר דמעשר דגן ומעשר בהמה קתני, משום שכתחווין שניהם בפסוק עשר תשער. דדרשין דבשני מעשרות הכתוב מדבר וכתייב אחריוויהו שנה שנייה.

טז) תוס' ד"ה משימלא וכו', בסיפה וכו', משליקט כל צרכו. פירש הערוך לנור דכונתם להקשות, אמאי לא אמרין תלת גוני יرك. ואפשר דמשום הכי פירש רשי"י ב"ד"ה יرك, שדרכו ליאגד. דהינו שיש ב' גוני ירכות, א. שדרכם באגדה, ב. שדרכם בכלים. ודוקא בהנחו דדרכם בכלים פעמים שממלאים הכליל, ופעמים שאין ממלאין אותן. דהינו שאינו צריך לכל מלא, ובכחאי גונא עונתו למעשרות משליקט כל צרכו.

דף י"ב ע"ב

יז) גמו, הקישו הכתוב לנחלה. הקשה הטורי אבן, הא אינו דומה לנחלה דין לה הפסיק כלל, מה שאין כן hicca שאפלו מעשר ראשון אינו נהוג בשבייעית. ותירץ, דמלכ' מקום "בנהחלתכם" קרא יתרה הוא, ובעל כרחין כתבה אותו התורה להר דרשה. עוד כתוב, דאי נימה דמעשרות נהוגים אף אי לא נהגה שמיטה הרי היא נחלה גמורה. והרשות מדסוי תירץ דגם נחלה אינה נהגת

הַלְקָדָשָׁמֶן

מכבת ראש השנה דף יב – דף יג

כ אייר – בא איר התשע"ד

דיבור זה הקדמה הוא למה שפירשו בדיורו של אחיו, דמהאי קרא לחודיה לא מצי למילך ממשום דפשטיהDKRA הינו הבא בזמן אסיפה. ואף על גב דמייתר, מכל מקום לא מפיק קרא מפשטיה, ודוקא ממשום דכתיב בשנת השמיטה דרישין הכאמאי אסיף קצ'יר.

ג) **תוס' ד"ה ולא וכו'**, בסוח"ד, ממשום אשורת שמדורות הראשונות. הקשה הטורי ابن אם היו מדורות הראשונים וدائישיכים היו לעכום שנטועם. והעורך לנר תירץ, דהעצים שהיו קודם אברהם אבינו ניתנו לו יחד עם הקרן כדין הקונה קרע שקונה העצים שעליה עמה. והפרשת דרביהם (דורosh ט') פירש, דבר שאינו שלו. ונשארה רק הקושיא שמקשה הגמ' שם על עצי דורות הראשונות אמא לא מהני فهو ביטול.

ד) **תוס' ד"ה דאקריבו וכו'**, הקשה וכוי הינו ט"ז בניסן. הביא המARIO דר' אברהם בן עזרא רצה לפרש, דמעבור הארץ הינו ישן. דבר מרלשון עבר. ואתה הכתוב למייר, דמצה לא דוחה לא תעשה מחדש.

ה) בא"ד, כלומר מן היישן. הקשה העורך לנר דין משמע כן בלשון הגמ'. ממחורת הפטח אוכל מעיקרא לא אוכל. דמשמע, דמחורת הפטח אכלו חדש. והניח בקושיא.

ו) בא"ד, ממה שהיו תגרי נקרים מוכרים להם. פירוש החזון איש (שביעית סי' ג' סק"ג דהינו מתבואה דاشתקד. דהא תבואה דשנה זו נאשרה מיד שבאו לארץ. ואף מה שבחו"ל נאסר כיון שחדר נוהג בחו"ז לארץ.

ז) בא"ד, וכרי' ישמעאל. כתוב החזון איש (שביעית סי' ג' סק"ג) דצעריך לומר או כרי' ישמעאל דהם ב' תירוצים, או מתגרי נקרים או מתבואה הארץ. ממשום דעתך לא נתחיבו.

ח) **תוס' ד"ה ומהיבן**, משמע וכו', ודלא כמד' במנחות. הקשה הטורי ابن הא בענינינו אירין בליך עומר, ואם כן להו כיון כשלא בזמן הבית שבודאי האיר המזרח מתייר. לך פירוש דסוגין כמאן דאמר אכן כשאין בית, يوم הינפ' אסור מדאוריתא. והשפת אמרת גרס כמאן דאמר במנחות, דבזמן שאין בית המקדש קיים האיר המזרח מתייר.

דף יג ע"ב

ט) גם, מעתשרין לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין בשביעית ומעתשרין לשנה הבאה. כתוב העורך לנר דהא דנקט ברישא שביעית אחר מעשר, ובסיוף הקדים שביעית. ממשום דאיתא בתוס' ד"ה מתוך דאיירין בדין שביעית דאוריתא. ואם כן ברישא נקט בלשון לא זו אף זו, לא במעשר בלבד קבוע חכמים דאולין בתר השרה דהוו דרבנן. אלא אף דין שביעית דאוריתא לא חל, כיון שנשרש קודם ר'ה. אבל בסיפה שנשרשו לאחר ר'ה, ושביעית לחומרא. הווי פחות חידוש מעשר דרבנן.

דאמרין לקמן (יג): תבואה וזיתים בתר שלישי, והוא לעניין שנות מעשה. וסביר דהוא הדין לתלון משתצמה ושאר שיעורים שנשנו במתני' התם. ודוקא לעניין שביעית אולין בתר חנטה. והר'י קווקוס פירש בדעת הרמב"ם, דשיעוריהם אלו הם הנקראים חנטה. **כג) תוכן ד"ה התבואה**, וכן משמע בירושלמי וכו' דריש לה ר' זעירא מדכתב וכו'. הקשה הפנוי יהושע אם כן, מה מקשה הגמ' מلن' הא אילא קרא עשר תשער. ותירץ, דאכתי לא ידען דתבואה משתביה שליש היא מצחה, ואחר דמייתין קרא דמתעשר בהבא שליש ואילא קרא אחרינה דבעין שנזרע וממציח ידען דבבאת שליש הוא נזרע ומצמיח.

כד) בא"ד, חיוב מעשר משבייעת, פירש הר'ש מדסי, דחיוב מעשר הינו שקודם לכך חייב במעשר. אבל לעניין השנים בתר חנטה אולין. וכן כתוב הריטב"א כאן, דאך בתבואה וזיתים אולין בתר חנטה לעניין השנים. והשלת אמת נסתפק בדעת תוכן אי סביר כהריטב"א, או דסביר דאך לשנים אולין בתר שליש. [ועיין לקמן (טו); **תוס' ד"ה בגון דMOVAR**, דאך לעניין שנים אולין בתר שליש בתבואה וזיתים].

כה) בא"ד, שמשיר השער וمعدן הבשר. הקשה הפנוי יהושע מדוע מועל במא שמעויל לאלו, הא גבי חיוב מעשר בעין שייהה ראוי לאכילה, והניח בקושיא. והעורך לנר תירץ, דבאמת חזו נמי לאכילה כדמותם במתני' דшибיעת (פ"ד מ"ח) לעניין זיתים. ובמתני' דחללה (פ"א מ"ג) לעניין התבואה. אלא דתוס' לא פירשו את כל מי דחויז להו.

כו) תוכן ד"ה מנחג, ויל' (דהאי דהכא איצטריך וכו'). עיין מה שכחוב בהגאת הב"ה. והמהרש"א פירש, دائ' מהותם הוה אמיןנא דוקא חריש של ערב שביעית, KA משמע לן הכא דאך חריש של מוצאי שביעית אסור. והקשה מה כתבו התוס' כדרפרישת לעיל הא הותם לא פירשו כן. והר'ש מדסי גרס בדבריהם, דהאי דההט איצטריך למד על חריש. וכדרפרישו לעיל (ט). **ד"ה שהרי**. דקצ'יר מלמד על חריש לתוספה.

דף יג ע"א

א) גם, כל מדות חכמים כן הוא וכו' כביצה מטמא טומאת אובלין. הקשה הפורת יוסף הא שיעורין ילפינן מהלכה למשה מסיני, ומה אמרה הגמ' דהוא מדות חכמים. וכותב דאפשר דדוקא שיעורין של עונשין הוא מהלכה למשה מסיני כדמותם ביוםא (פ').

גמו', קצ'ירכם אמר רחמנא, הקשה הריטב"א אמא לא הביאו מתבואה של בני גד ובני ראובן. ותירץ, דמצווה להביא מן הקמה כדאיתא במנחות (עא). והמARIO תירץ, דלכתחילה בעין התבואה להזה. והר'ין תירץ, דעומר מצותו להביאו מיהודה ואין נראה לומר שהעומר הראשון היה שלא במצותו.

ב) תוכן ד"ה אלא וכו', אבל מכל מקום וכו'. פירוש העורך לנר

התקן הזרמי

זיתים שמעשורותיהם מדאוריתית. אבל לעניין שביעית דאולין בתר חנטה, נימא דתובואה בעי חנטה. קא משמעו לן קרא ד'אסיך בעאת השנה', دائית שליש חיב ולא בחנת.

(ט) **תוס'** ד"ה מותך, ותימה תינח מעשר דרבנן וכו'. הריטב"א תירץ בשם הראב"ד, דשיעורים אלו נמסרו לחכמים לקובעם אף לעניין דאוריתא. **וזולא ברשי'** שכח דודוקא בדרבן], והפני יהושע תירץ, דברייתא דהכא אירא לעניין ספיקחים שאיטורים מדרבנן לדעת הרמב"ם (פ"ד משmittah ה"ב) ודיק בון ברמב"ם (שם הי"א) שכח, דלמסקנא דאולין בתר גמר פרי, אסור משום ספיקחים אף שנשרש בשישית. והשפט אמרת דחה ראיתו, דעתין לא מוכח דהבריתא מירוי לעניין ספיקחים, והוא דכתוב הרמב"ם הינו דלמסקנא אסור נמי מטעם ספיקין.

(יז) **תוס'** ד"ה ויצבור וכו', ועוד מאי קשיא וכו' לעניין שנייה הנכנסת לשישית לא מהני. הטוריaben תירץ, דמצינו במתני' דמכשוריין (פ"ב מ"א) דלגביו פירות שנייה המעורבים עם פירות שלישית אולין בתר רובא, ואם כן אף דעתויה פרכין פרכין מכל מקום מסתמא יודע מה הרוב, וכן ישר.

דף יד ע"א

(א) **תוס'** ד"ה הוה אמינה וכו', תימה הוא ודאי כרבנן סבירא ליה. (עיין דף יג: אותן י"ד) **הפני יהושע תירץ**, לדעת הרמב"ם (פ"א) ממעשר שני ה"ז) שלקיטה אינו גמר פרי, אלא לקייטה ממש. לא אמר שמואל דהילכה כרבנן, משום דהוה אמינה דאולין בכולו בתר לקייטה. ופסק בר"ש שורורי דחלוק בין זורעו לירק דאולין בתר לקייטה, לזרעו לזרע דאולין בתר גמר פרי בקטניות.

(ב) **רש"י** ד"ה איבא בגיןיו, בפי' רומי"ם מפרש וכו' ונכנסו בתורת שדה הבעל. פירוש הרשב"א אבל לר' יוסי דסביר שגדילים על מי שנה הבאה, אף שמנעו מהם מים ל' يوم קודם ר'ה, מכל מקום כיון שאחר ר'ה משקה אותם כבר הם גדילים על מי שנה הבאה.

(ג) בא"ר, בצלים היסטיים. פירוש הר"ש מדרשי דזהו מפירוש רש"י ולא מפירוש רומי"ם.

(ד) **תוס'** ד"ה מה גורן, אסמכתא וכו' א"ג משום שביעית וכו', פירוש הפני יהושע דلتירוץ קמא לא בעין קרא לשביעית, דמסברא אולין בתר לקייטה לשביעית אם לא שמאפרש בהדייא דלא אולין בתר לקייטה.

(ה) **תוס'** ד"ה באחד בשבט, בסופה"ר, והא דלא איזיל וכו'. פירוש הפני יהושע, נראה שהוצרכו זהה, לפי מה שכחטו לעיל ב"ה מה גורן ויקב, דקרא אסמכתא בעלמא הוא. דבעין לפרש אמראי אולין בתר חנטה לאילנות, ומונין משבט לעניין שביעית דאוריתא. וכן לעניין מעשר ענבים דהוי מדאוריתא. אבל לפה מה שפירשו באוי נמי דדרשא גמורה היא לעניין שביעית. אם כן לא הוצרכו למילך מעלה, כיון שכחטו לכל החנוטים קודם שבט

ו גמו, ואם לאו אסורים, בפיווש דמשניות להרמב"ם והרעד אמרתני דשביעית (שם) פירושו, דאסוריין הינו שאסורים בסחורה וחיברים בביורו.

(יא) גם, אמר רבנן וכו' הני במאן שוינחו רבנן. מרשי' ד"ה פרכין נראה, דהකושיא הייתה דנייזיל בתר לקייטה כירק. אבל היפה עיניהם הביא בשם הירושלמי (שביעית פ"ב ה"ח) דkowskiית הגمراה הייתה דנייזיל בתר שליש כתובאה, משום דקטניות דמו לtbodyה.

(יב) גם, מותוך שעשוין פרכין פרכין, הקשה הריטב"א, הא ירך נמי לוקטין היום קצר ולמחר קצר, וכך על פי כן אולין ביה בתר לקייטה. ותירץ, דירק לוקטן לאכול לא-altor ולא חישין דאיתו לאפרושי מן החדש על הישן, אבל קטניות שלוקטין וmprcין ומניחין לאחר זמן, חישין.

(יג) גם, הכל הולך אחר גמר פרי, פירוש רש"י ב"ה אשטעמיטיה וכו', דהא דסביר ר' שמעון שציבור גורנו לתוכו דהינו שיעשה בילה, שמואל לא עיי לה משום דסביר דכלהו חדש. אמרם הרמב"ם (פ"א ממערש שני ה"ח) פסק כשמואל דהכל הולך אחר גמר פרי. ומכל מקום כתוב דצובר אותו לתוכו. והשיג עליו הראב"ד הוא למסקנא לא בעין צבירת גורן, וגם לא מהני צבירת גורן דהא קיימא לא אין בילה. וכתוב הבספ' משנה דהרמב"ם סבר, שציבור גורנו הינו שיבול להפריש מחלק שבו על חלק אחר. ואינו חושד דהו מין החדש על הישן. והטעם לר"ש משום דסביר יש בילה, אבל לשמואל משום דכלהו חדש.

(יד) גם, שם. הקשו התוס' ד"ה אחר וכו' בסופה"ר, ותימה שמואל דאמר במאן וכו', וכן הקשה הריטב"א, וכתוב דבשלמא לשיטת הבעל המאוור (א: מדפי הריין) דר"ש נמי סבר דאולין בתר גמר פרי, וגמרו הינו בשמתיישב, ולאחר שלקטין אוטן מניהים אוטם ליבש וכולם נגמרים כאחד. ומה שאמר ר"ש דאולין בתר השרשא, לדבריהם דרבנן קאמэр. אם כן שמואל בר"ש. אלא לשיטתו שדחה דבריו, וסביר דר"ש בתר השרשא איזיל, שמואל במאן. ותירץ, דשמואל דאמר הכל הולך אחר גמר פרי לא קאי אלא על פול המצרי שורעו לזרע, ובזה מוזדו רבנן משום דאף שנלקט מעט מכל מקום גמר פרי בהדי הדדי. מה שאין כן באورو ודוחן שלקיטתו הוא גמורו, ונעשה פרכין פרכין. חישין שיעשר מן החדש על הישן. (וזולא בתוס' לסתן יד. ד"ה הוה אמרינה) ומה שאמרה הגמ' לסתן יד). دائית אשטעין לביל יש בילה הוה אמינה כרבנן סבירא ליה, הינו כרבנן דאוורו ודוחן סבירא ליה נמי בפול המצרי.

(טו) **תוס'** ד"ה אל תקי וכו', בסופה"ר, ויל דהאי תנא לית ליה וכו'. היפה עיניהם תירץ בשם הירושלמי (שביעית פ"ב ה"ח), دائית מקרא דהכא הוה אמינה שליש ראשון יתעשר לשעבר, ושליש שני יתעשר להבא. קא משמעו לן קרא דבעצתה השנה שכולו מתעשר לשעבר. והטורןaben תירץ, دائית מקרא דהכא הוה אמינה דוקא לעניין מעשר הוא Cainot דאולין בהו בתר שליש, כגון

התקן הזרמי

מספרת ראש השנה דף יד – דף טו

כב אייר – כג אייר התשע"ז

זהה באינו יודע לפ██וק הוה כסיל. ופירש דברי רשי' כי כאן על פי מה שכתב בעיורובין (ז). ד"ה דעתךן, دقטיל הוו דוקא כשם חמיר משום שאין יודע הטעם, אבל במשמעות כמון הלכתא בעי להחמיר. עוד הביא **שריטב"א בעיורובין** (ז). כתוב שאך באינו יודע הדין מיקרי כסיל, אף על פי שצעריך לנוהוג כן. ומה דמשני גمراיה איסטפיק ליה היינו כשלא היה לו מי שיברר לו ההלכה.

יא) **תוס' ד"ה ולשביעית**, ויל' וכור' ועדין אסורים משום ערלה. הקשה הטוריaben אין איך ילפינן מעלה לשבעית. הא גבי זית אמרינן דלענין שביעית אולין בתר שליש ולענין ערלה אולין בתר חנטה. ותירץ העורך לנר, דשאני הותם דהכי מפורש בקרא, אבל הכא כיון דלענין ערלה לא חילקנו בין אתרוג לשאר פירות לילך בתר חנטה, הכא נמי לענין שביעית ניזיל בתר חנטה, כיון שאין מפורש בקרא גבי אתרוג לילך בתר לקיטה.

יב) **תוס' ד"ה הבסיל וכור'**, אפילו יודע וכור'. לבאורה לשון אפיילו משמע,adam אין יודע ההלכה כל שכן דהוה כסיל. ואם כן מה הקשו אחר כך שתתרץ הגמ' דר"ע לא ידע כמון הלכתא. וביאר המצתה איתן דכונתם דאפיילו שאינו חמיר אלא על עצמו, נקרא כסיל. וקיים תיבת אפיילו על מה שכתו ומחמיר על עצמו. והיעב"ץ פירש קושיותם, דהיה אפשר לתירוץ דר"ע גמיר ההלכה, ומכל מקום מספקא ליה כמון ההלכה, دقטיל הוו דוקא כשלא גמיר ההלכה. (ועיין באות י').

דף ט"ז ע"א

א) גם', אלא או אתה מר וכור' ראש השנה שלו שבט. הקשה הפני יהושע מדוע ראש והשנה שלו שבט, הא טעמא דשבט ר'ה, משום דאולין בתר רוב גשמי שנה. ושיריך דוקא אי אולין בתר לקיטה ומשום שחונט מגשמי שנה שעברה. אבל אי אולין בתר לקיטה Mai אוולמי דשבט. ותירוץ, כיון דלגביה שביעית שהוא דאוריתא אולין באתרוג בתר חנטה, הכא נמי תקנו רבנן לענין מעשר דרבנן לשיטת רשי' ותוס' ועוד ראשונים דמעשר אילן דרבנן) כעין דאוריתא לילך בתר שבט. מיהו לשיטת הרמב"ם (פ"ב מתורות מה' ה"א) דافق מעשר אילן מדאוריתא, ועוד שהרמב"ם (פ"ד מה' שמיטה ה"ט) סבר, דלענין שביעית אפיילו באילנות ראש השנה שלו תשרי. הדרא קושיא לדוכתא. וכותב, דאפשר כיון דילפינן מעלה דפעמים שברביבעת היינו עד שבט, אם כן משמע דאין לחلك בין שאר אילנות לאתרוג דחייב נמי ערלה. ונהי דבאילנות בתר חנטה ובאתרוג בתר לקיטה, היינו משום דרשא דגרנן ויקבר, דלהרמב"ם דרשא גמורה לעניין מעשר. מכל מקום לענין דראש השנה אחד לכלום שפיר ילפינן מובשנה הריביעית דקאי בהדיית אתחלתת השנה.

ב) **רשי' ד"ה אמר ליה אבוי**, דהפרקא דשביעית פטר לה מעשר כהתニア במקילתא ואכלו אבוי עמר ויתרומ תאכל חית השדה וכו'. והקשה הטוריaben אין אמר ציריך דרשאה לפטור שביעית,

גדlein על גשמי השנה שלפני תשרי, על כרחך אולין בתר חנטה, ומשבט.

ו) **תוס' ד"ה ונגה וכור'**, אם וכור', לא היה מתוקן. כתוב הטוריaben דמשמעות דבריהם, שלא היה מתוקן מדין המרבה במעטם פירוטיו מוקולקלים וכןן מפורש בהגה"ה. והקלקל משום דהרבוי שלא הוו מעשר, ולא עשרו עליו הוי טבל. והקשה מה שיריך כאן קלקל זה, הדרי כבר הפריש על תרומה ומעשר ראשון כראוי, וכל מה שנסתפק היינו במעשר שני ומעשר עני, אם כן יכול להפריש שני מעשרות, אחד למעשר שני ואחד למעשר עני ויתנה, אם השנה מעשר שני יכול שם מעשר שני על מה שקבע, ויפטור גם המעשר שקבע למעשר עני. ואם היא שנת מעשר עני יכול המעשר שקבע לענין, על מה שקבע לו. ויפטור גם החלק של מעשר שני על חלק המעשר שני מעשר. והשפט אמת כתוב דגם על דבריו יקשה קושית הטוריaben שיכول להפריש על תנאי.

ז) **בא"ד**, וחילקו לענינים, הקשה הטוריaben למה לו לחילקו לענינים הא ספק ממון ל科尔א, ודי שיפוריש וייכלנו בעצמו, והשפט אמת תירוץ, כיון דיש כאןDOI חיוב רק מסווק אם מעשר שני או מעשר עני לא שיריך המוציא מחבירו עליו הראיה, כיון דבטלה מוחזקות הבעלים דבין בר' חייבים להפריש מעשר. ואף אי החיבור הוא מעשר שני, אי נימא דלרבוי עקייבא מעשר שני ממון גבוה אינו בחזקת הבעלים. (ועיין באות הבאה)

ח) **בא"ד, שם. הריטב"א בעיורובין** (דף נ). פירש שהפריש מעשר שני וננתנו לענינים שייכלחו בירושלים, כדי מעשר שני בירושלים. וכותב העורך לנר שהחותס' לא רצוי לפרש כן משום דלא' מאיר דעתה ליה מעשר שני ממון גבוה אסור ליתנו במתנה מבואר בקידושין (נד): ובעל כרחך דר' עקייבע סבר בר' יהודה ומהיכי תיתני. (ועיין באות הקודמתה)

דף י"ד ע"ב

ט) גם', אמר רב בר רב הונא השטא' דאמר רבן גמליאל וכור'. פירש הריש"ש, דרביה בר רב הונאathi לתירוץ קושית הגמ' דלא' יוסי בר יהודה מנהג ב"ש נהג בה. דודאי סבירא ליה דט"ז בשבעת ראש השנה לאילן. אלא דעתךן אם בתר חנטה אולין, ור'ה שלו ט"ז בשבעת ומתחער לשנה שעברה. או בתר לקיטה אולין ור'ה שלו ט"ז תשרי ומתחער לשנה הבאה, כיון שנלקט אחורי אחד בתשרי. והוא דאמירין שליקט בא' שבט מעשה שהיה כך היה.

(וכותב דאולין ציריך לגROS רבה בר רב הונא אמר) י) **רשי' ד"ה מוקלי**, ווהאוזו בחומרוי וכור' שאינו יודע וכור'. הקשה העורך לנר, אם כן מה תירצה הגמ' דגמרה איסטפיק ליה, הא אף באינו יודע כתוב רשי' דהוה כסיל. ולר' יוסי בר יהודה נמי קשה,

ג) גמו', תנאי היא דעתnia וכו'. הקשה בחידושי הגຽק'א דעדין יקשה אדרב המנוגנא, כיוון דחוינא בדברי ר' שמעון דמשום יד הכל ממשמין בו מיפטר מעשר, ובזה לא אשכחן מאן דפלייג. והניח בצריך עיון גדול.

דף ט"ז ע"ב

(ד) גמו', אתרוג בת ששית וכו' חייבין עליה משום טבל. כתוב השפטת אמתה דמיכאן ראייה לדעת הרמב"ם (פ"ב מתרומות ה"א) דכל תרומת פירות מדאוריתא, ולא רק דגן תירוש ויצהר, מדאמרין חיבים, ומשמע מלוקות, ואתרוג קאי, ולהחולקים צרייך לדוחק דחיב מכת מרודות מדרבן.

(ה) גמו', אמר ר' נחמייה וכו' אע"פ שחנתו פירוטהין קודם קודם ט"ז שבשבט מתעשרין לשנה הבאה. ביאר הפני יהושע דרי' נחמייה סבור דמעיקר הדין יש לילך בתור לקיטה, אלא בדבר הנלקט ב', פעמים, קבועו חכמים לילך בתור חנטה. וכן כתוב הטוריaben, וביאר, דחכמים תיקנו כן בעושה ב' בריכות כדי שלא יהיה קילוקל בהפרשה מישן על חדש ולהיפך, וכדייאתא לעיל (יג): גבי קטניות. וכן כתוב השפטת אמתה בכונת דברי רש"י ד"ה בעין. (אם נון דוקא לשיטת הרשותנים דמעשר פירות האילן מדרבן, אבל מדרבן (וכן דעת הרמב"ם והרמב"ץ). ואם כן אין להalk בין בייעור

להרמב"ם (פ"ב מתרומות ה"א) שהוא מדאוריתא צרייך ביאורו.)
 (ו) גמו' שם. הקשה הטוריaben, הא בחיקוב דאוריתא אין לחلك בין עושה ב' בריכות בשנה או ביריכה אחת, וממאי אמר ר' נחמייה אבל זיתים וכו', הא תרומת זיתים דאוריתא, ואפילו אם היו ב' ביריכות אולין בתור לקיטה. והוכיח בדעת הרמב"ץ בפירוש התורה (דברים, פ"ז, כב) ודוקא יין ושמן חיבים מדאוריתא אבל זיתים ונענבים עצמן אין חיבים אלא מדרבן. (וכן כתבו תלמידי רבינו יונה (ברכות מא. מדפי דהרי"ץ).

(ז) גמו', שם. כתוב החזון איש (שביעית ז', כ"ז) דנראה דרי' נחמייה לא פlige כלל לענין מעשר ושביעית, אבל לענין ערלה מודה דאולין בתור חנטה.

(ח) Tos' ד"ה בגון הדקלים, בחנים נקט זיתים וכו' אחר שליש ולא אחר חנטה. אמן דעת הרמב"ם (פ"א מעשר שני ה"ב) דחנטה ושליש הוא זמן אחד, שמספר שם דחנטה הוא זמן עונת המעשרות, ועונת המעשרות דזיתים הוא הבאת שליש.

(ט) גמו', נהגו העם בחרובין בר' נחמייה. עיין בתוס' ד"ה נהגו, דלאו דוקא חרובין. והריטב"א כתוב בשם רבינו תם, דוקא בחרובין שהם פרי גרווע ולא חשבי כלום בט"ז בשבט, וכן כתוב הראב"ד בהשגות (פ"א מעשר שני ה"ג) דאפשר דהטעם שנהגו כן דוקא בחרובין, משום שאין רצין אחריהם כשאר פירות ומניחין אותן באילן הרובה, ולפיכך לא נחשבו בעיניהם עד שעת לקיטה. והרמב"ם (שם) כתוב, יראה לי שאין הדברים האמורים אלא בחרובין צלמונה וכיוצא בהם, שאין ראויין למאלך רוב אדם ולהכי מעשרותהין מדברי סופרים. (והיינו דאמרין בסמור מעשר

ותיפוקליה מהיכא דדרשין לפטור כל הפקר, מדכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק וננהלה עטרכ וכו'. וכן הקשה בשווית מהרי"ט (ח"א סי' מג), והוכיח דפטור שביעית מעשר איינו משום הפקר, אלא דשביעית פטורה עצמה. ונפקא מינה, דגם אם גדר שדהו ולא הפקרים הפירות פטורין מן המעשר. או כגון שדה של נכרי. ופליג שם על הבית יוסף דנקט דהפטור רק מטעם הפקר. [אמנם משמעות לשון רש"י דההפקר בוטר]. ומסקנת מהרי"ט שם, דאף בגין שדהו אף בנכרי הוא הפקר, משום דוחמנא אפקירה. אם כן הדרא קושיא לדוכטה.

(ג) Tos' ד"ה בשלמא, תימה Mai חומרא הרי קולא וכו'. וכותב הפני יהושע דנראה דרש"י נזהר מוקשייא זו, וכותב בסוף ד"ה א"ל אבוי ואוזל לוחמורא, דשביעית דאוריתא היא וספיקא דאוריתא לחומרא. ואם כן ניחא, דגבוי מעשר אולין לקולא, משום דפירות האילן איינו אלא מדרבן, חזין מדין תירוש ויצהר. (לרשי"י לעיל (יג): ד"ה מותך. ותוס' לעיל (יב): ד"ה התבואה). והוא דלא ביאר התוס' כרש"י, ביאר המצתה איתן, משום דהכא דברי אבוי הם, ובגיטין (לו). משמע דסביר כרבבי, דשביעית בזמן זהה מדרבן. ועוד ביאר דאפשר דסביר התוס' דין בייעור פירות שבעית איינו אלא מדרבן (וכן דעת הרמב"ם והרמב"ץ). ואם כן אין להalk בין בייעור

למעשר.
 (ד) רש"י ד"ה יד הכל, כל שדות ופרדסות הפקר הן בשבעית ואין אתרוג זה נשמר בה לבדו. נראה דכוונתו דאלילות האתרוגים גדלים בתוך שדות אחרים ללא מוחיצה].

(א) Tos' ד"ה יד הכל, דלמאי דסביר וכו' דאתרוג בתור לקיטה למושער ואחר חנטה לשבעית לא הויה צרייך לטעם זה. וביאר הפני יהושע דסבירא לתוס' דשנה שבעית אינה שנת מעשרות לא משום דיני וקדושת שבעית, אלא דמעשר שני אי אפשר לחיבבו כיוון שלא שיר לשישית וכן במעשר עני אין לחיבבו דלא אשכחנה דמעשר עני נוהג בשנה השבעית. [וציריך לומר דכוונתו דכיוון שפטור ממושער שני וענין פטור מכל תרומות ומעשרות, וכן שכותב הטוריaben בן בסוגיון דהיכא דפטור מחדר פטור מכולחו]. ועוד יש לפרש דעת התוס' בדברי מהרי"ט שהובא באות ב'. אמן רש"י (בע"ב) בד"ה חסורי מחסרא כתוב אכן לא אבטולמוס צרייך לסבירא דיד הכל ממשמשין ובלאו הכי לא מיפטר מעשר, ודלא בתוס', וזה לשיטתו כאן בד"ה א"ל אבוי דוקא הפקרא דשביעית.

(ב) רש"י ד"ה רב המנוגנא וכו', משמש יד הכל שבה אינה אלא גול ואין הפקר כזה פטורה מן המעשר. וקשה, דמماחר שיודיע הבעליהם שאינשי דלא מעלי יטלהו מותיאש. וכדאמרין בבבא מציעא (בד), שהਮוצע במקומות שהרבאים מצוין הרי אלו שלו, מפני שהבעליהם מתייאשים. וכן כתבו התוס' בבבא מציעא (כא): ד"ה תנאה, דכיוון שיודיע הבעליהם שאינשי דלא מעלי יטלהו מותיאש ופטור מעשר].

זהינו משום שסתומכין על דעת יחיד לא מחייב בהו בדרבן. אבל הקשה העברי תרתי דעתרי כיוון שמשאר פירות הנגנו לעשר כשעת חנטה (לעת הראב"ד שם) ובחובין בשעת לקיטה, וממה נפשך חריא מיניהו טבל, וזה אין לנחות אף בדרבן. ונשאר בצריך עיון.

יא) גם, אלא אםוא אם קיבלה ר' יוחנן אם לא קיבלה. הריטב"א ביאר, שהצד שקיבלה, דאף למעשר חרובין מדרבן מכל מקום ראוי לגוזר בהו אותו שביעית דאוריתא.

חרובין מדרבן). וכשיטתו (בפ"ב מתטרומות ה"א) דכל פירות האילן חייבים מדאוריתא. והראב"ד (שם) הקשה עליו אם כן Maiyi מקשין מבנותו שוח (שבודאי ראויין למאלל). והטורו אבן כתוב, דריש לkish הקשה מבנות שוח. משום שלא סבר לחלק בkowskiתו בין דאוריתא לדרבן.

ו) גם, כי קאמינה אנא מעשר חרובין מדרבן וכו'. והראב"ד (פ"א מעשר שני ה"ג) ביאר, דכיוון מדרבן הוא אף שנגנו שלא כדין לא מחייב בהו. וכותב החזון איש (שביעית ז, כ"ו) צריך לפרש

הצטרף גם אתה ללו"ם ל"ד היום ע"ז בעיון!!!

**זמן השיעור בדף היום ע"ז רבינו הכהן בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"ז קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קריית ספר מודיעין עילית ה"ו**

**יש אנשים שרוצים לעשות יד זכר עולם על נסמת אבותיהם ועושים להם מצלה
שלא בנו וכו' ...**

**יתנדב עבורי איזה מפה הצריך לרבים ללמידה בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת
שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשימת הנפטר ... (הה"ח כאבת חפר ח"ב גפ"ז)**

כתובת המועצת: רח' שאגת אריה 25/17 קריית ספר מודיעין עילית. טל/fax: 08-9741714 ©

למנויים, לתורמות, להנצחות ולכל עניין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>